

"NEFES"

Firdevs Çalkanoğlu
Ebru Sergisi

17 Kasım - 14 Aralık 2016

Küratör: Mehmet Lütfi ŞEN

Zeytinburnu Kültür ve Sanat Merkezi Yayınları

Katalog No: 10

Koordinatör

Erdem Zekeriya Iskenderoğlu

Küratör

Mehmet Lütfi Şen

Editör

Aykut Ertuğrul

Fotoğraf

Cihat Hıdır

Grafik Tasarım

Alfabe İletişim

ISBN

978-605-66568-5-9

Bu katalog Kasım 2016 tarihinde “Nefes” Ebru sergisi için İstanbul’da 1500 adet basılmıştır.

Eserin yayın hakları Zeytinburnu Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne aittir. Yayının hiçbir kısmı, yazılı izin olmadan, tamamen, kısmen veya değiştirilerek yayınlanamaz, iktibas edilemez, fotokopi dahil her ne şekilde olursa olsun, elektronik veya mekanik yollarla kopya edilemez, bilgi olarak depolanamaz ve çoğaltılamaz.

Sunuş

Değerli sanatseverler,

Osmanlı’nın son dönemlerinden bu yana Türkiye’de yaşayan aydın ve sanatkârların ekseriyeti, Batılılaşma macerasının derin etkisiyle, Batılı normların, Batılı düşünme biçiminin, sanat anlayışı ve icrasının birebir taklit edilmesiyle bir yere varılabileceği yanılgısına düşmüşlerdi. Neredeyse çocuksu bir hayranlık halini alan bu rüzgar, geleneksel sanatlarımızın pek çok dalının uzun süre, neredeyse toplumun her kademesinde gözden düşmesine sebep oldu. Bu zaman zarfında ne yazık ki, geleneksel sanatlarımız geri çekilmeye başladı. Ebru, hat, tezhip gibi medeniyetimize has sanatlar, bir avuç sanat erbabı tarafından büyük zorluklara katlanmak pahasına hayatta kalabildi.

Ne mutlu ki özellikle son yıllarda, kendi değerlerine yüz çevirmek illeti, hem devlet hem millet hem sanatçı ve aydınlar cephesinde alabildiğine azaldı. En hafif deyimle talihsiz olarak tanımlayabileceğimiz rüzgar, tersine döndü.

Kurslar, sergiler, birbiri ardı sıra yayımlanan kitaplarla söz konusu sanat formları, kaybettiği itibarını kazandı, böylece gelenekle bağ, sağlıklı bir şekilde yeniden tesis edildi. Nihayet bugün artık, genç ustalar, eser verdikleri sanat dalını yaşatma ve yeniden inşa etmenin yollarını arıyorlar.

Saygıdeğer Firdevs Çalkanoğlu, ebru alanında bu inşa ve yenilik arayışının en önemli temsilcilerinden birisi olarak şimdiden literatüre geçmiş görünüyor. Gelenekle bağını koparmadan, zamanın ruhunun farkında olarak geleceğe kalacak eserler bırakan sanatçımızı heyecanla takip ediyoruz.

Zeytinburnu Belediyesi olarak aynı zamanda kültür merkezimizde genç sanatçıların yetişmesi konusunda da kendisiyle birlikte çalıştığımız sevgili Çalkanoğlu’nun eserlerine ev sahipliği yapmaktan onur duyuyor, bu vesileyle değerli sanatçımıza ve sergide emeği geçen bütün mesai arkadaşlarıma içtenlikle teşekkür ediyorum.

Murat AYDIN

Zeytinburnu Belediye Başkanı

Zanaattan Sanata

Bir sanat alanında ismini tarihe yazmış, geleceğe kaynaklık etmiş sanatçıların iki temel ortak paydaları vardır. Sanatçı olmanın ilk olmazsa olmazı, kendi olmayı başarmalarıdır. Sanatçı nasıl kendi olmayı başarır sorusunun cevabı da bizi ikinci temel ortak paydaya götürür; geleneğe ait olmak. Geleneğe ait olmanın sanat alanındaki karşılığı için güdeceğimiz zihinsel çaba, bizi bir sanat teorisiyle buluşturur. İnsanlığın ortak aklına seslenmiş sanat eserleri incelerek bir tarih yazılabilir. Sanat eserlerin yapılışındaki teknik, yaratılış formu, kullanılan malzeme özellikleri gibi veriler bizlere bu eserlerin yapıldığı toplumların kültürel, sosyal ve ekonomik hayatları hakkında fikir sahibi olmamızı sağlar. Çağdaş dünyamızın sanat kabullerini, tarihin bir döneminde zanaat olarak varlık göstermiş, takip eden dönemlerde nitelik değiştirerek sanata dönüşmüş birikimler belirlemektedir.

Beğeninize sunduğumuz Firdevs Çalkanoğlu Sergisi, tam da üst paragrafta tema edindiğimiz sanat yaklaşımının altını çizen bir projedir. Ebru bizim hayatımıza baskının, fotoğrafın ve benzeri tekniklerden önce bir kâğıt renklendirme zanaatı olarak yerini almıştır. Özellikle son yüzyılda ve hassaten günümüzde kitap zanaatlarından biri olmanın ötesine geçerek, yetkin temsilcileri elinde bir sanata dönüşmektedir. İşte yukarıda konu ettiğimiz özgün olma ve geleneğe eklenme, ebru alanında da zanaatla sanatın sınırlarını çizmektedir.

Bir çalışma özgünse sanat eseri olma şansı vardır. Yeni ve kendinden öncekilerden farklı olmayan bir eser sanat olamaz. Çok iyi işçiliğe ve yüksek piyasa değerine sahip olması bir şeyin sanat eseri olmasını sağlamaz. Biricik olmayanı, geleneğe yeni bir değer katmayanı tarih sanat alanından ele-yecektir. Kendinden öncekiler gibi eser vermenin sanatı öğrenmeye yönelik bir anlamı olabilir. Geleneğe eklenip geleceğe kalmanın şartı yepyeni olmaktır. Özgünlük geleneği bilmek, onunla hesaplaşmak ve geleneğe hesap vererek ona yepyeni imkânlar katmakla mümkündür. Bir geleneğin yozlaşması ya da tekamül etmesinin ardında, çağdaş sanatçıların geçmiş birikimle kurdukları ilişki yatar. Bu ilişki taklit ise gelenek yozlaşır. Geleneğin gelecek olması, ancak ve ancak çağdaş sanatçılar eliyle yeni formlara ve normlara kavuşmasıyla mümkündür.

Projeyi birlikte hazırladığımız Firdevs Çalkanoğlu’nu yıllar önce sanatçı dostlarımin eserleri üzerine konuşmalarıyla tanıştım. Zaman içinde yaptığı eserleri yakından görme imkânım oldu. Gelenekle kurduğu bağ ve özgün tavrı her zaman dikkatimi çekti. İnaniyorum yaptığı eserler tartışılacak, sanat teorilerinin öznesi olacak ve geleceğe kalacaktır. Sizleri bu önemli sergiyle baş başa bırakırken ben Sayın Firdevs Çalkanoğlu’na içinde bulunduğu yoğunlukları bir kenara bırakarak daha iyi bir sergi için verdiği çabalar için teşekkür ediyorum. Yine ebru sanatı ve Çalkanoğlu’nun çalışmalarını konu edindiği yetkin kritik yazısı için Hattat Süleyman Berk’e, projenin imkânlarını sağlayan, ev sahipliği yapan Zeytinburnu Belediye Başkanı Sayın Murat Aydın’a ve emeği geçen tüm dostlarıma şükranlarımı sunuyorum.

Mehmet Lütfi ŞEN
Küratör

Ebrû Sanatında Yeni Açılımlar ve Firdevs Çalkanoğlu

Kaynaklar ebrû sanatının kökenini Orta Asya’ya kadar götürmektedir. En basit ifadesiyle su üzerine serpilen boyaların çeşitli aletler yardımıyla şekil verilmesiyle elde edilen ebrû, her zaman insanların ilgisini çekmiştir. Bu sanat, çok çeşitli beldelerde icra edilmekle birlikte bütün dünyada bir Türk sanatı olarak nam salmıştır.

Ebrû sanatı, ülkemizde son senelerde büyük bir gelişme ivmesi göstermiştir. Daha önceleri Özbekler Tekkesi Şeyhi Hezarfen Edhem Efendi’nin gayretleri kezâ Hezarfen Necmeddin Okyay merhumun çabalarıyla gelenekten bir kopma olmadan günümüze ulaşmasını sağlamıştır.

Necmeddin Okyay’dan el alan Mustafa Düzgünman’ın ebrû sanatının yaygınlaşmasındaki rolü de çok büyük olmuştur. Her ne kadar, hayatında gerçek değerini görmese de kendisinden ders alan talebeleri vasıtasıyla ebrû sanatının adeta şahlanmasını sağlamıştır.

Bu arada Necmeddin Okyay ile başlayan “Çiçekli Ebrû” geleneği Mustafa Düzgünman ile devam etmiş artık günümüzde çok büyük atılımlar gerçekleştirilmiştir. Yeni nesilden ebrû sanatkârları gelenekten ve ustalarından aldıkları feyizle çok farklı ufuklara yelken açmaktadırlar.

Daha dün sayılabilecek bir zamanda genelde geleneksel sanatlarımız, özelde ise ebrû sanatımız gereken ilgi-den mahrum bulunmakta idi. Bu durum tabii ki sanatın gelişmesi önündeki en büyük engeldi. Merhum Necmeddin Okyay’ın ve merhum Mustafa Düzgünman’ın gereken ilgi ve desteği gördüğünü söylemek bir yana büyük engellerle karşılaştıkları bilinen bir gerçektir.

Özellikle son yirmi yılda toplumun geleneksel sanatlara yönelmesi sanatlarımızın gelişmesini ve yeni kapıların açılmasını sağlamıştır. Ebrû sanatı da bu gelişmeden en büyük payı almıştır. Sanatın pâyitahtı İstanbul’dan başka Anadolu’da da pek çok gelişmenin yaşandığına şahit olmaktadır.

Bu durum hem geleneksel sanatlarımızda hem de ebrû sanatında yeni üslupların doğmasına sebep olmuştur. Ebrû sanatında üslup sahibi sanatkârların başında Firdevs Çalkanoğlu gelmektedir. Ustalarından aldığı feyizle klasik Ebrû yanında çiçek denemelerinde çok başarılı bir yol takip ettiği görülmektedir.

Firdevs Çalkanoğlu, ebrû sanatı ile 2003 yılında tanışır ve ilk derslerini Fuat Başar’dan alır. Bir süre Yılmaz Eneş’in atölye çalışmalarına katılır. Ebrû icazetini 2009 yılında hocası Fuat Başar’dan alır. 2009 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün düzenlediği yarışmada “Cennet Lâlesi” ile üçüncülük derecesini alır. Aynı yarışmada “Helezon Karanfil” isimli çalışması sergileme alır. Aynı yıl katıldığı Kültür Bakanlığı 15. Devlet Türk Süsleme Sanatları yarışmasında “Lilyum Çiçeği” isimli eseriyle başarı ödülünü kazanır.

Firdevs Hanım’ın sanatına odaklanması, azimli ve araştırmacı kişiliği kendine yeni kapılar açtığı gibi onu ebrû sanatında da bir üslubun sahibi yapmıştır. Battal, Taraklı ve Hatip Ebrûları yanında özellikle çiçekli ebrûda görenleri hemen kendisine çeken bir üslup Firdevs Hanım’ı farklı kılan özelliktir. Geleneğin tekrarı yanında gelenekten yola çıkarak yeni denemelere imza atmak Firdevs Hanım’ın en önemli yönüdür. Bu konuda başarılı da olmuştur.

Klasik teknikle bu kadar başarılı eserler üretmesi, sanatında ve talebe yetiştirmede disiplinli kişiliği Firdevs Çalkanoğlu’nu kısa zamanda bu sanatın öncü ismi yapmıştır.

Firdevs Hanım yılların birikimini bir sergi ile Zeytinburnu Kültür ve Sanat Merkezi’nde sanatseverlerin zevkine sunuyor. Kendisinden daha nice eserler ve sergiler beklemekteyiz...

Doç. Dr. Süleyman BERK

50 x 35 cm Kiraz Çiçeği.

DETAY

50 x 35 cm Kara Gül.

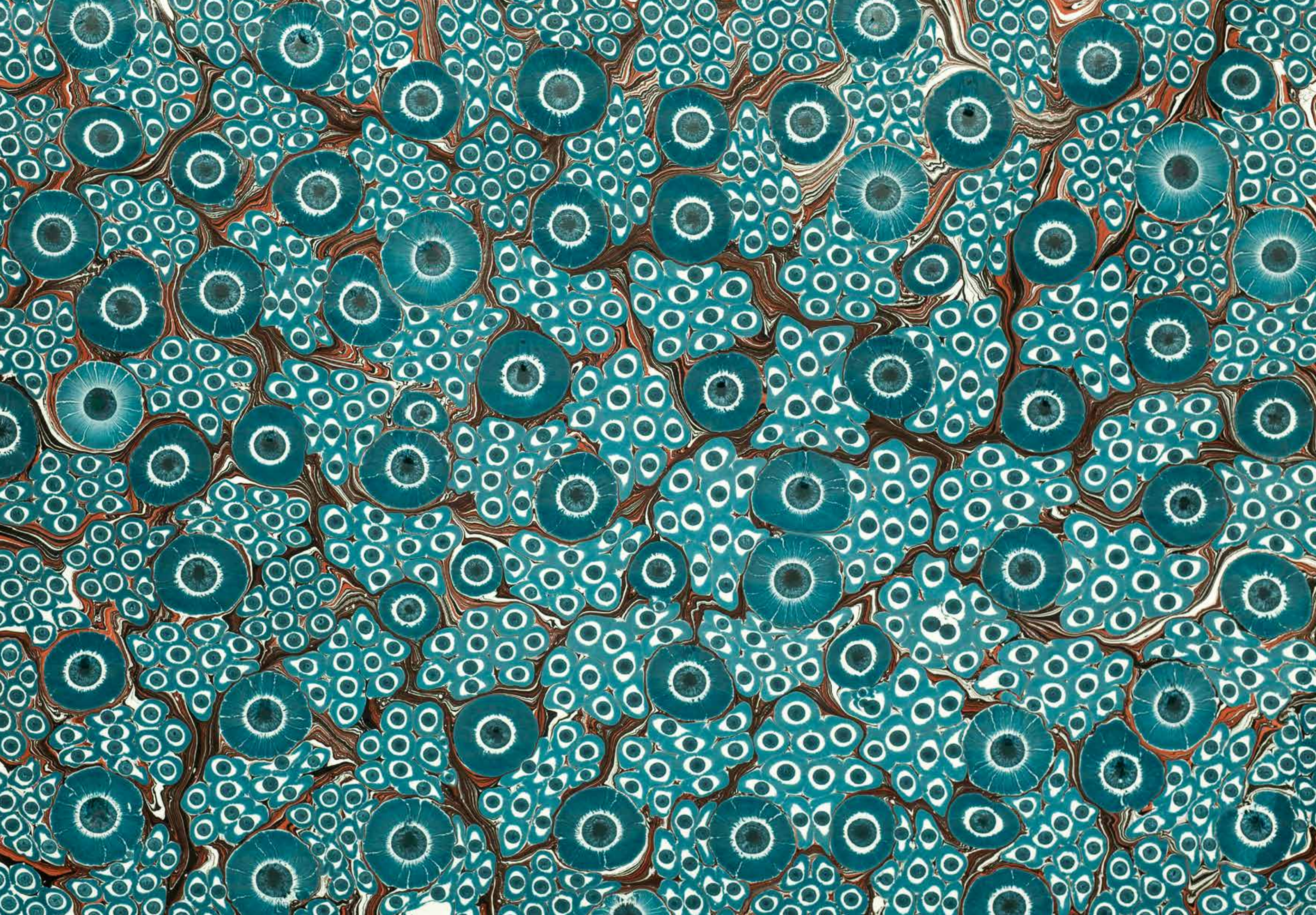
50 x 35 cm Gül.

50 x 35 cm Süsen Çiçeği.

50 x 35 cm Süsen Çiçeği.

50 x 70 cm Kaplan Gözü.

50 x 35 cm Cennet Lâlesi.

50 x 35 cm Cennet Lâlesi.

50 x 35 cm Kasımpatı.

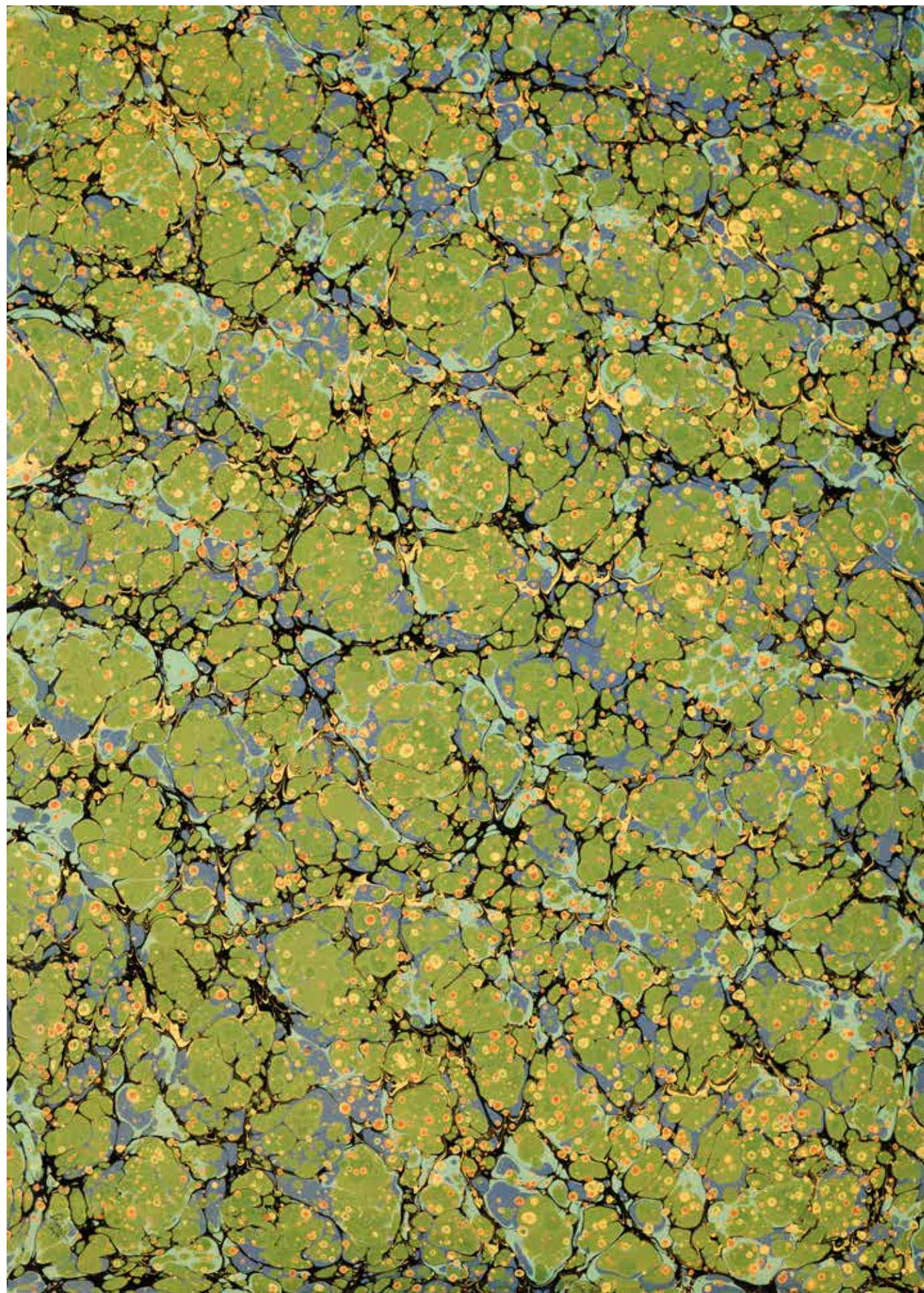
50 x 70 cm Çiftleme .

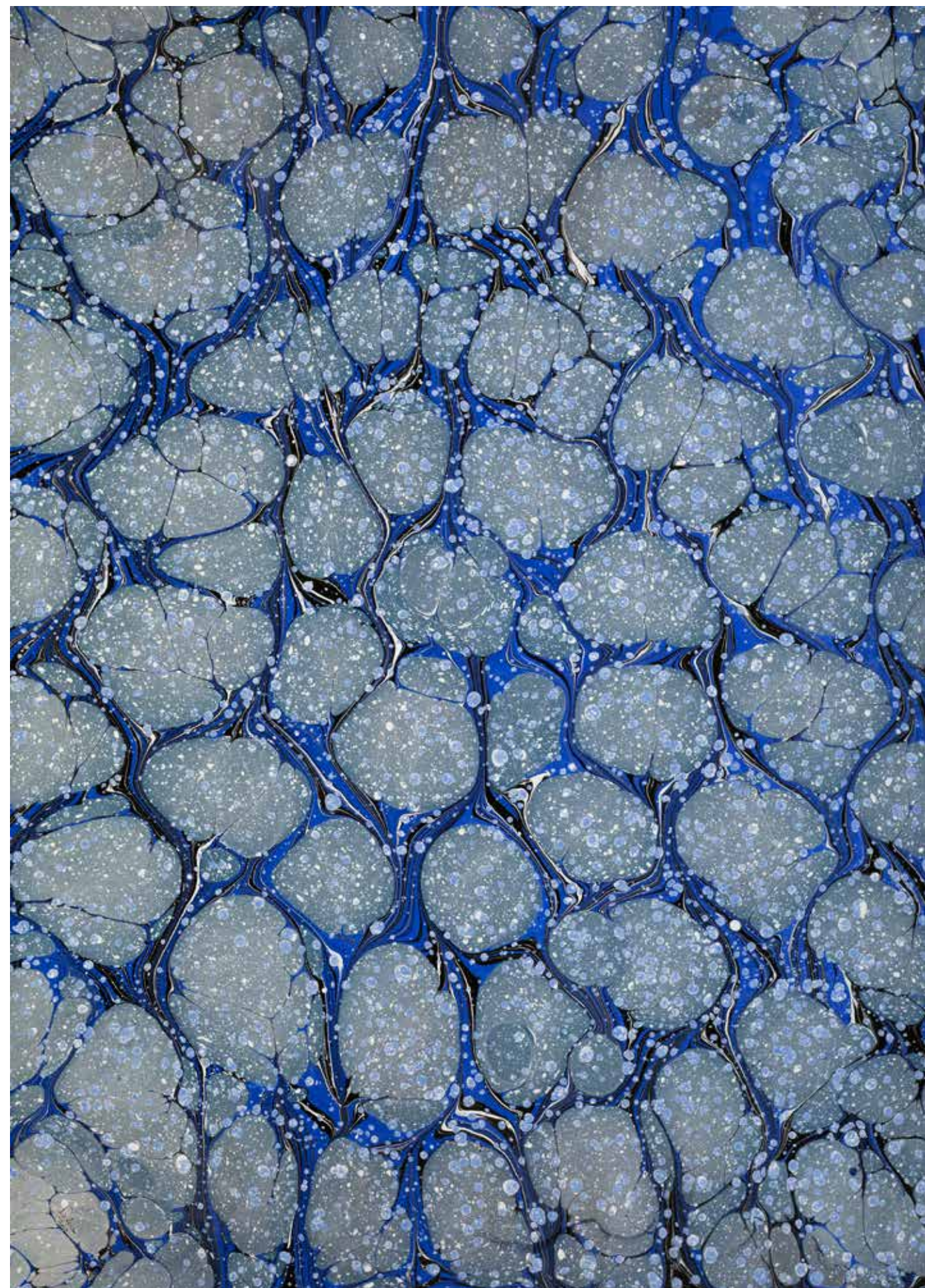
50 x 35 cm Karanfil.

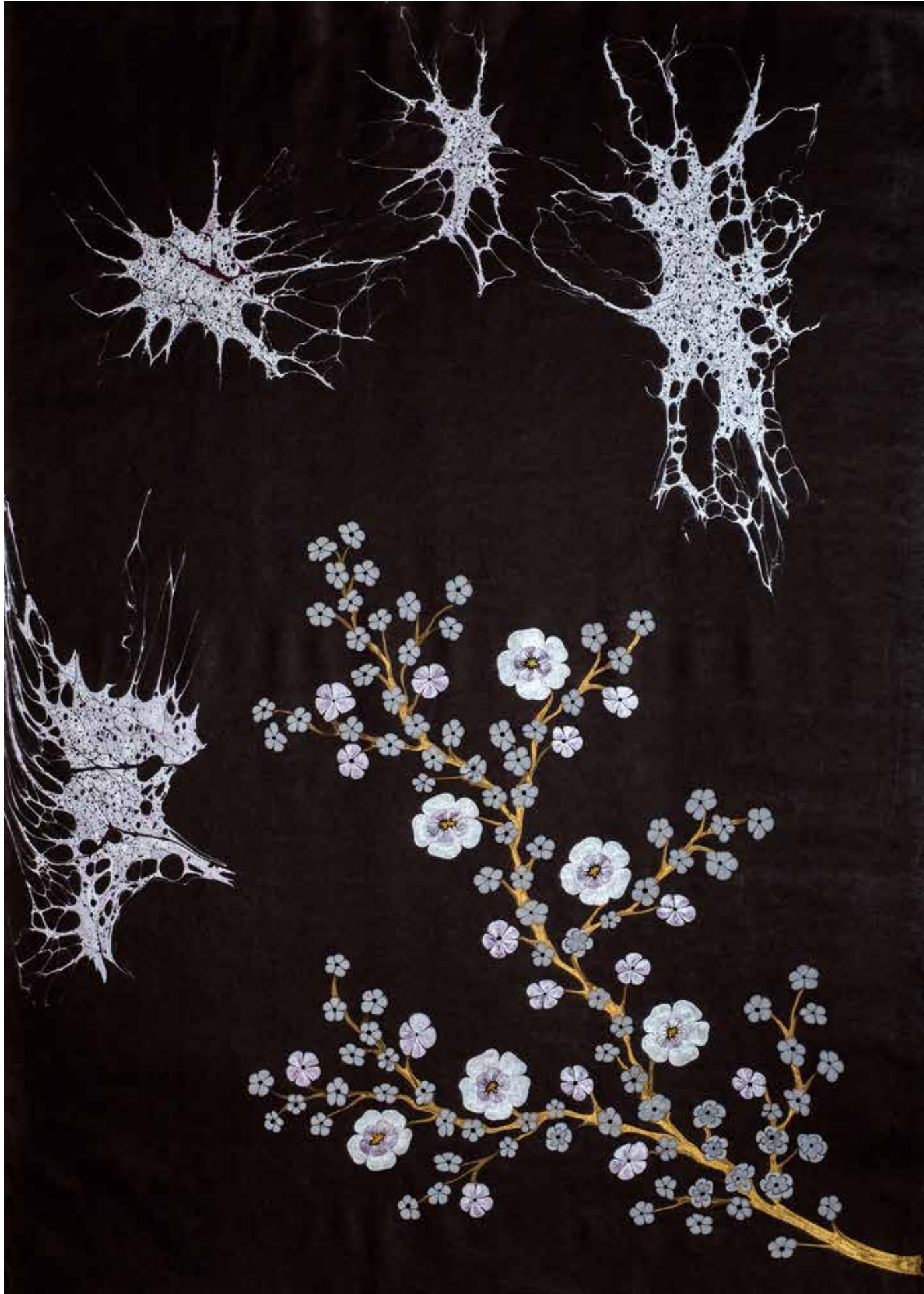
50 x 35 cm Karanfil.

70 x 50 cm Battal.

70 x 50 cm Battal.

70 x 100 cm Kiraz Çiçeği.

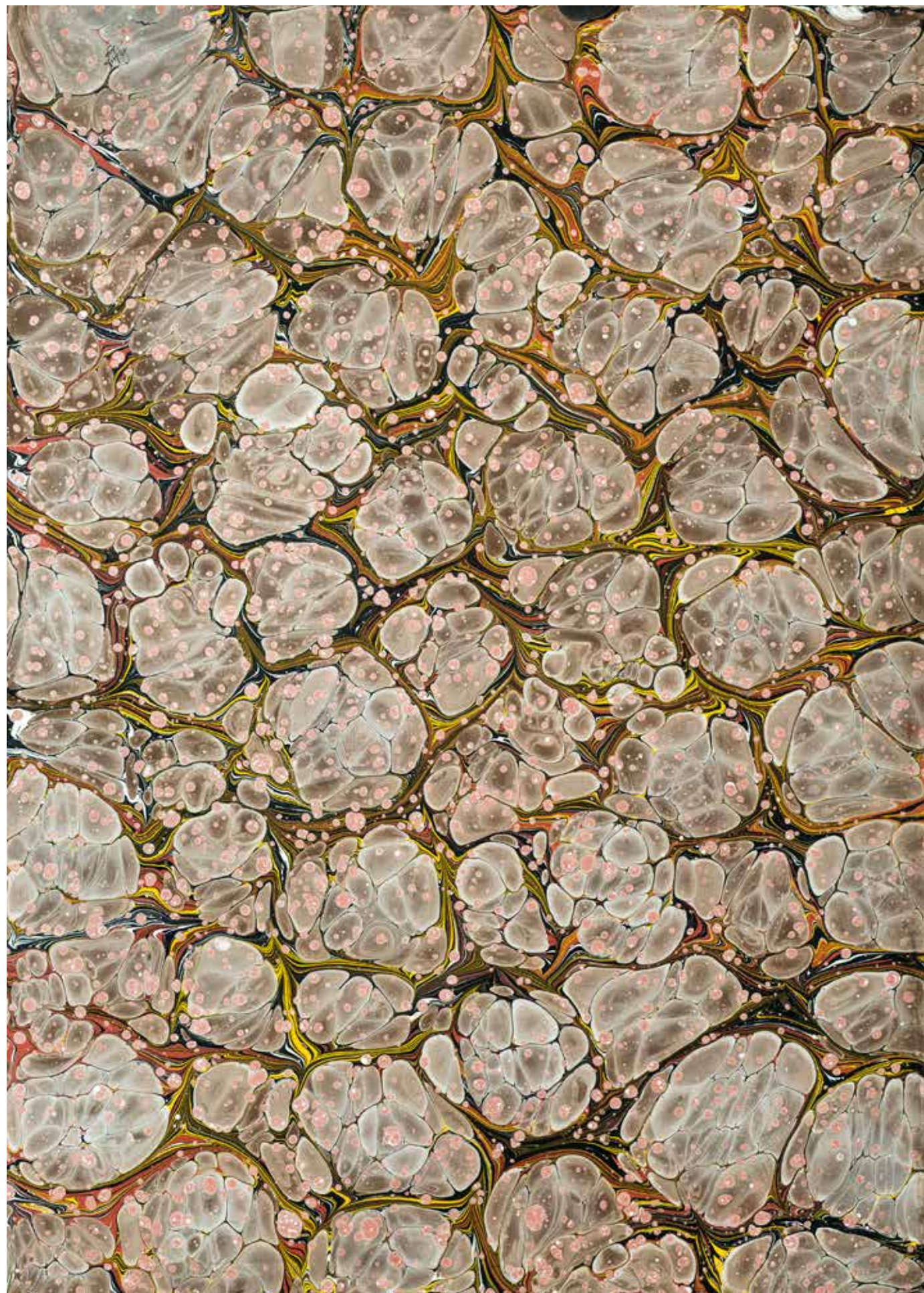
DETAY

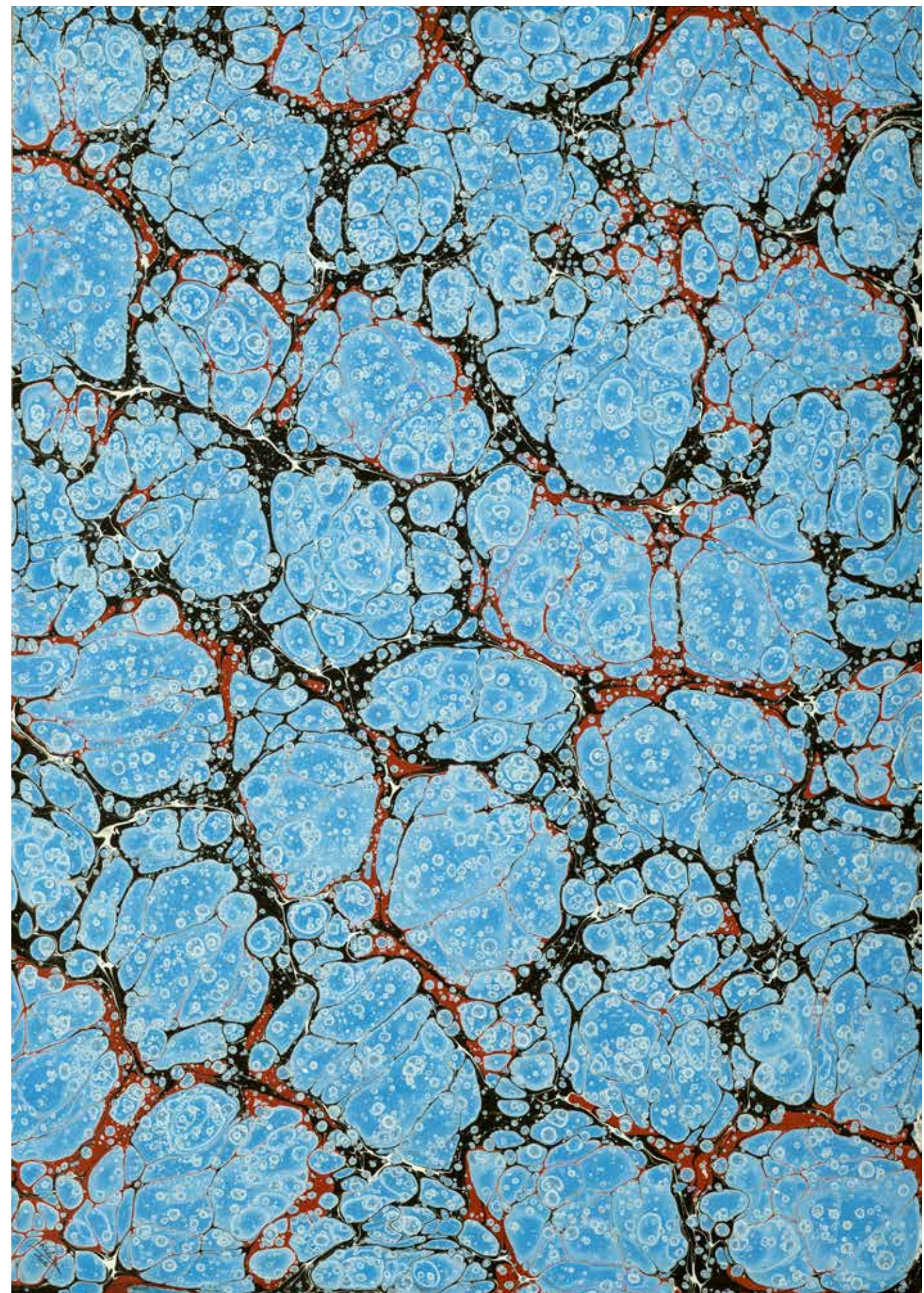
50 x 35 cm Pembe Manolya.

50 x 35 cm Pembe Manolya.

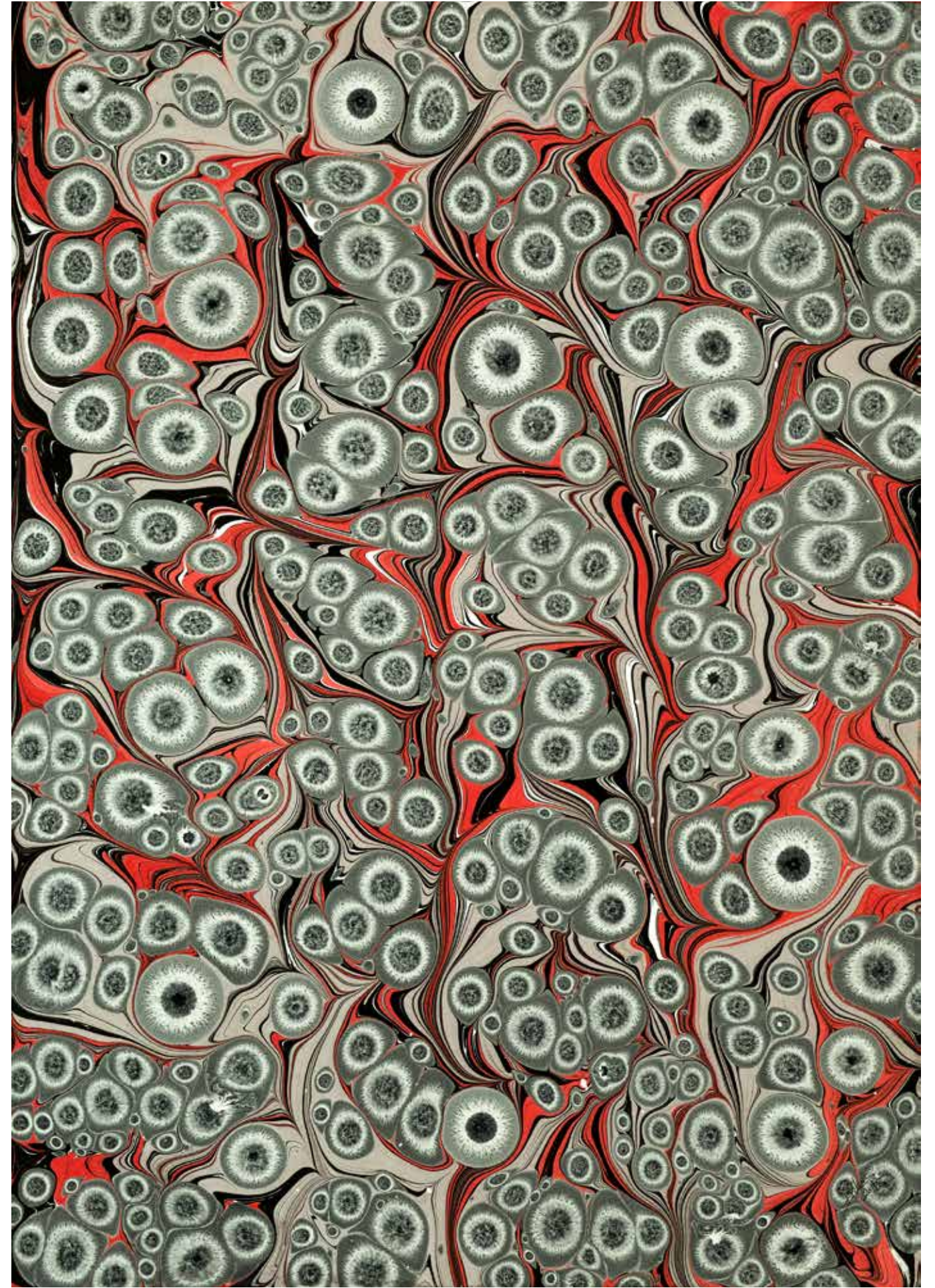
70 x 50 cm Battal.

35 x 50 cm Battal.

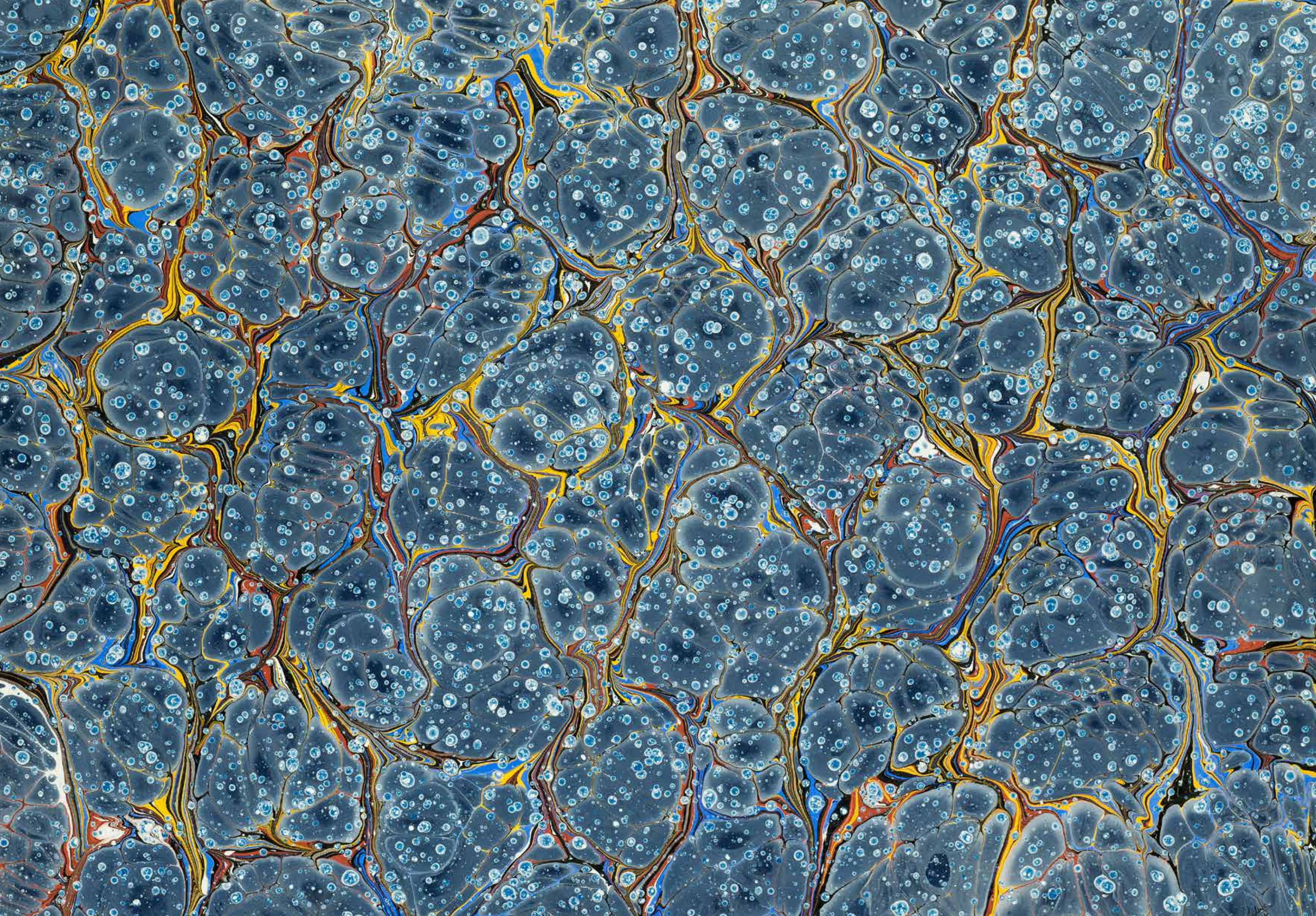

50 x 35 cm Kaplan Gözü.

50 x 35 cm Kaplan Gözü.

50 x 70 cm Battal.

50 x 35 cm Hibiskus.

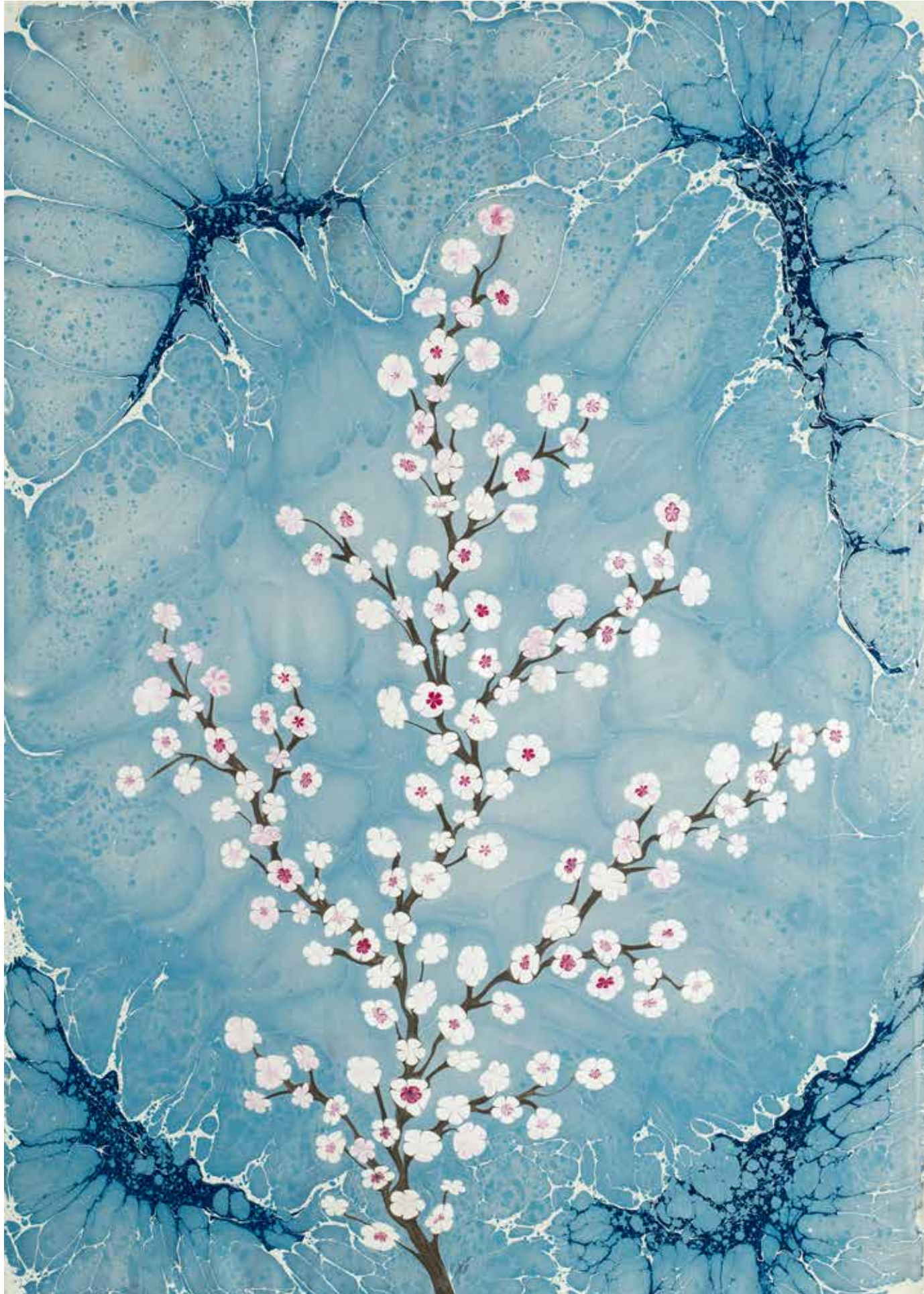
50 x 35 cm Hibiskus.

50 x 35 cm İstanbul Lâlesi.

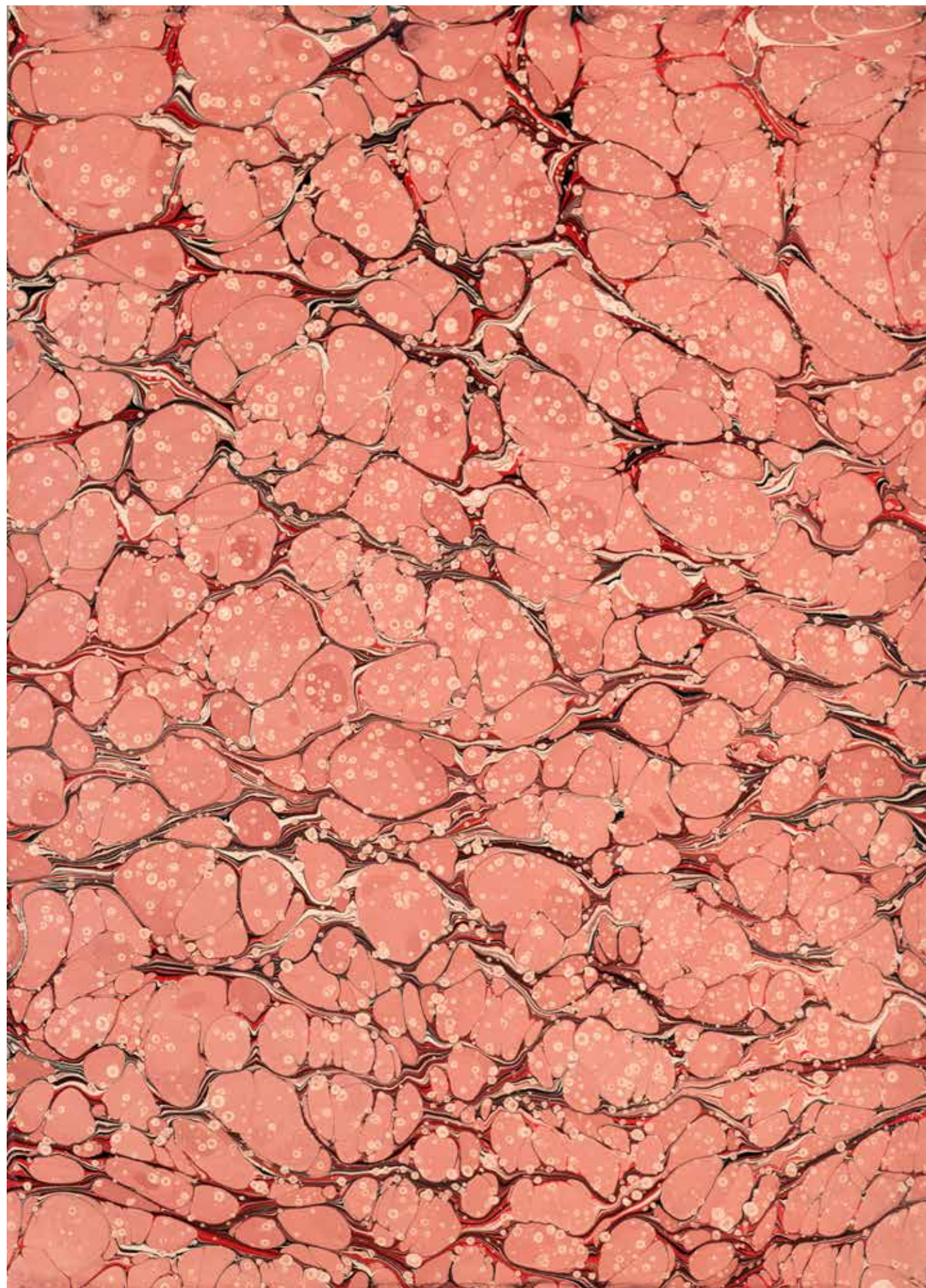
50 x 35 cm Lâle.

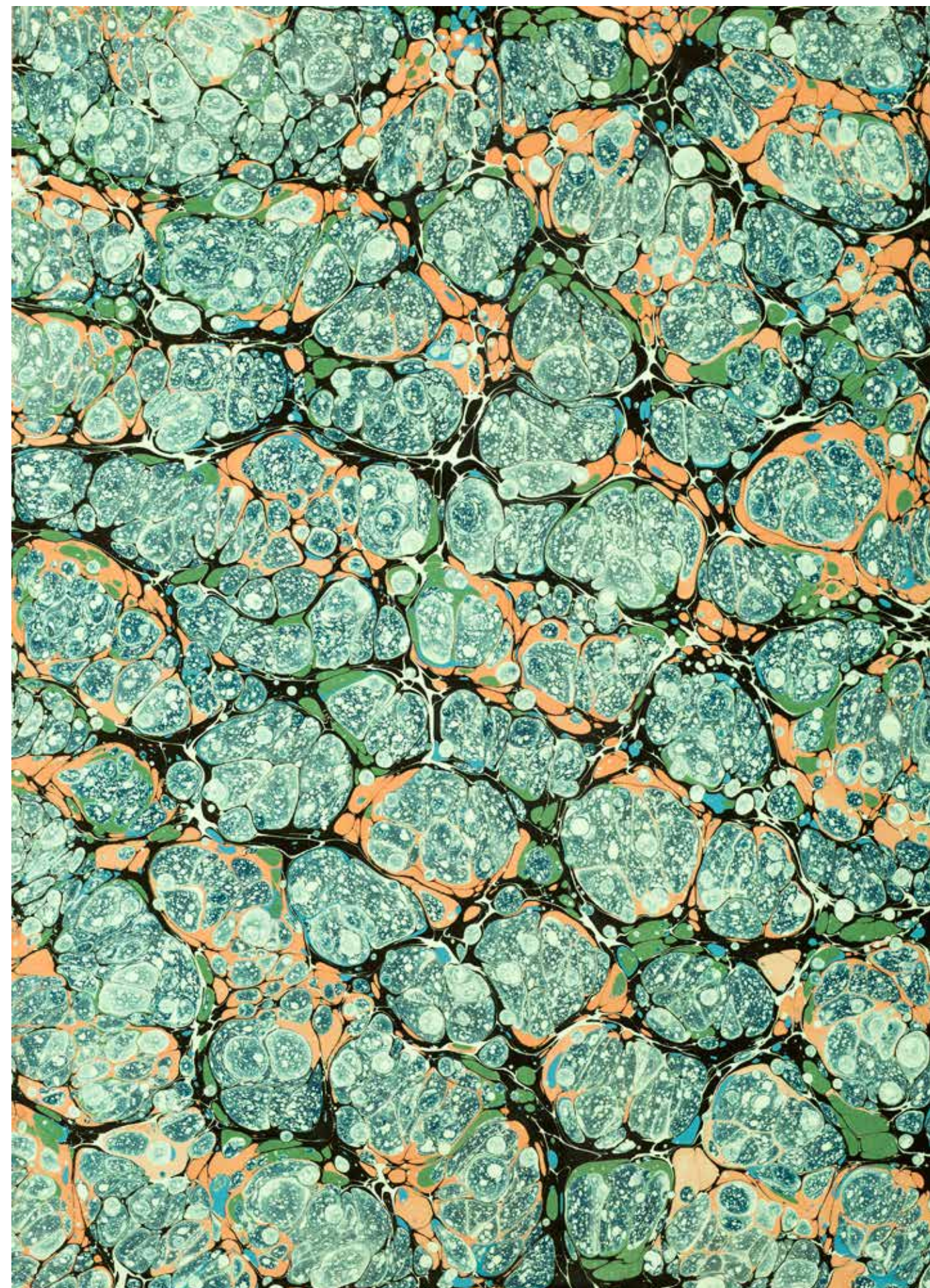
100 x 70 cm Kiraz Çiçeği.

DETAY

50 x 70 cm Battal.

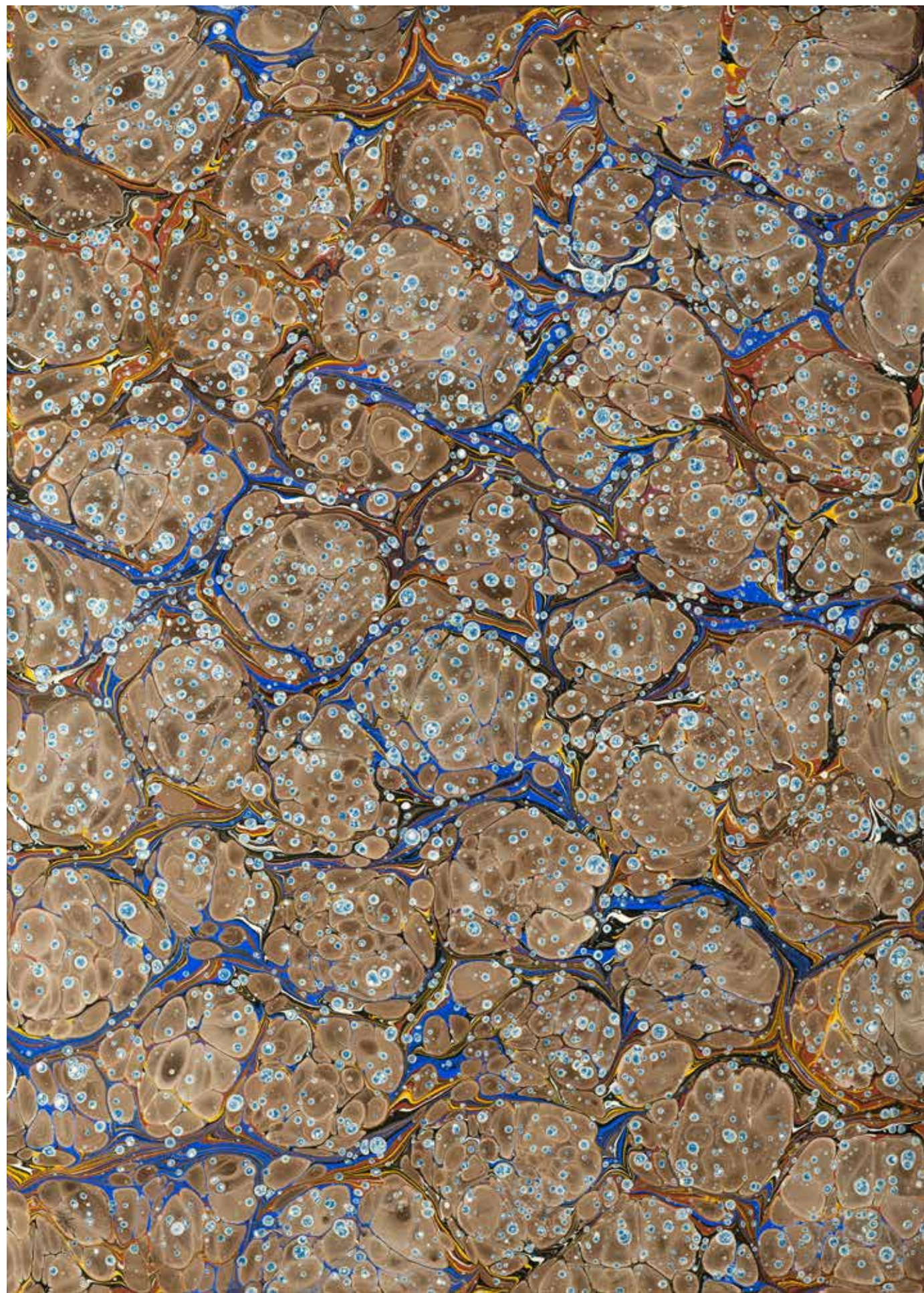
50 x 70 cm Battal.

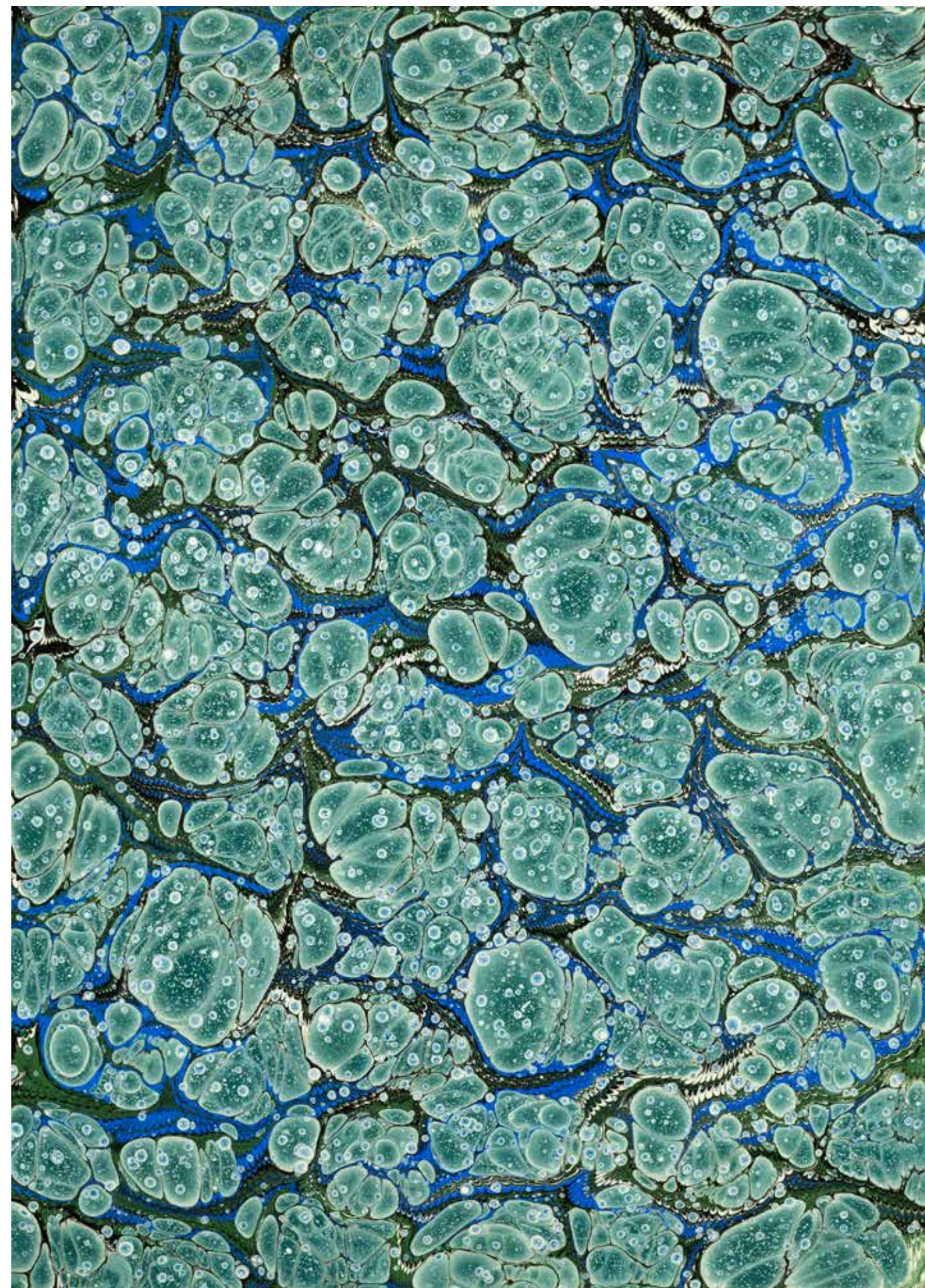
50 x 35 cm Kamelya.

50 x 35 cm Kamelya.

50 x 70 cm Battal.

50 x 70 cm Battal.

70 x 50 cm Kaplan Gözü.

DETAY

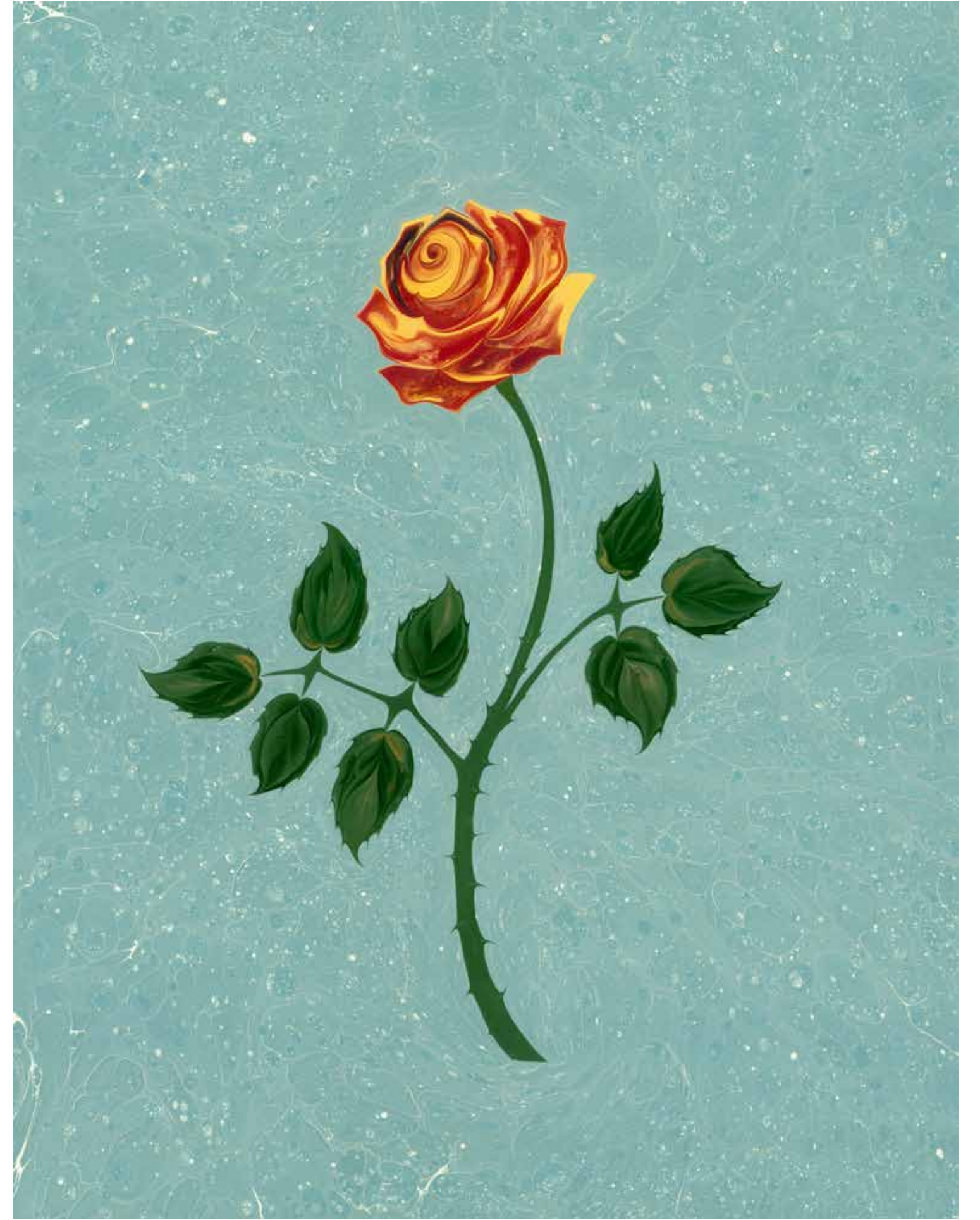
50 x 35 cm Japon Ayvası.

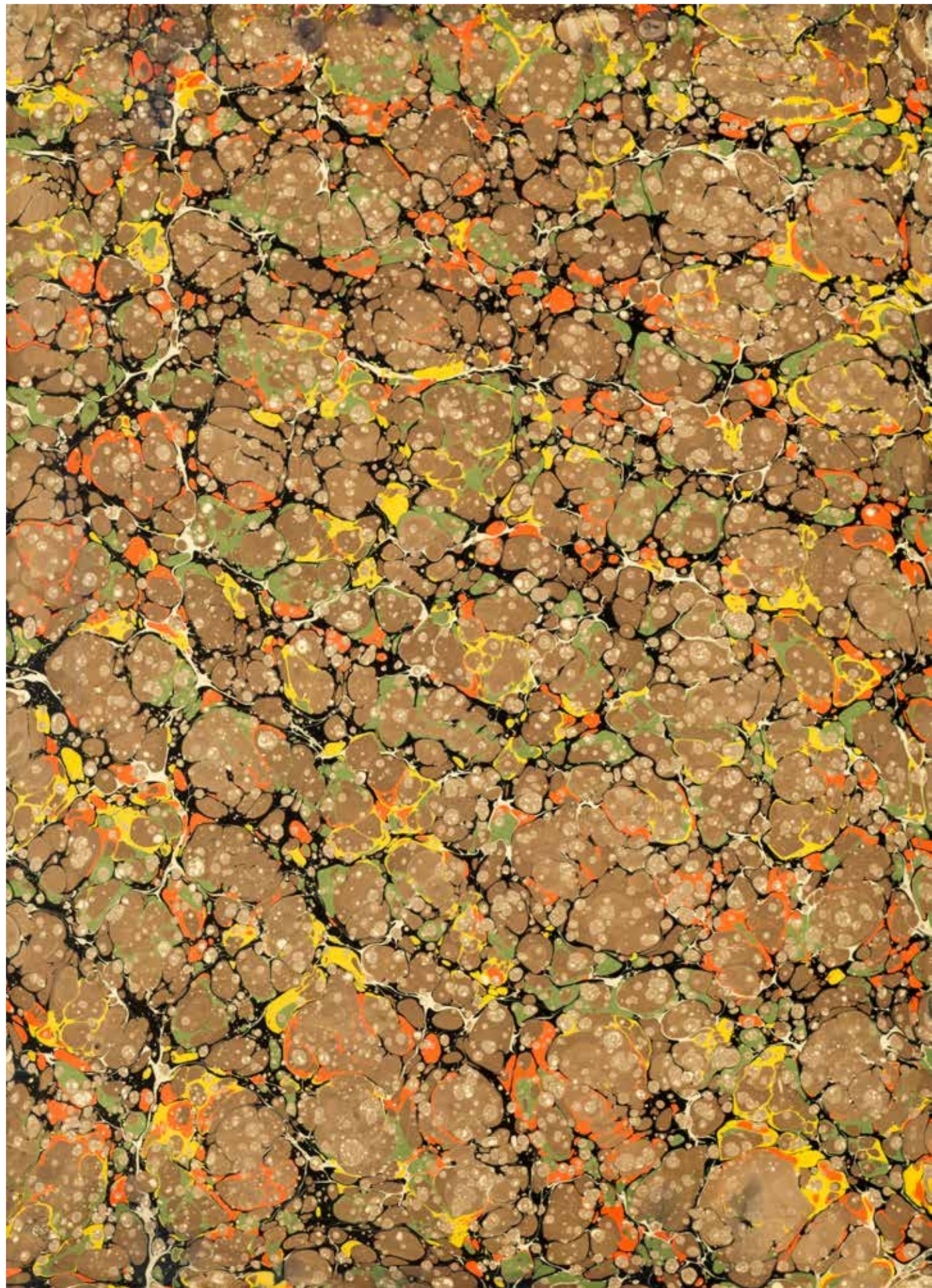
50 x 35 cm Japon Ayvası.

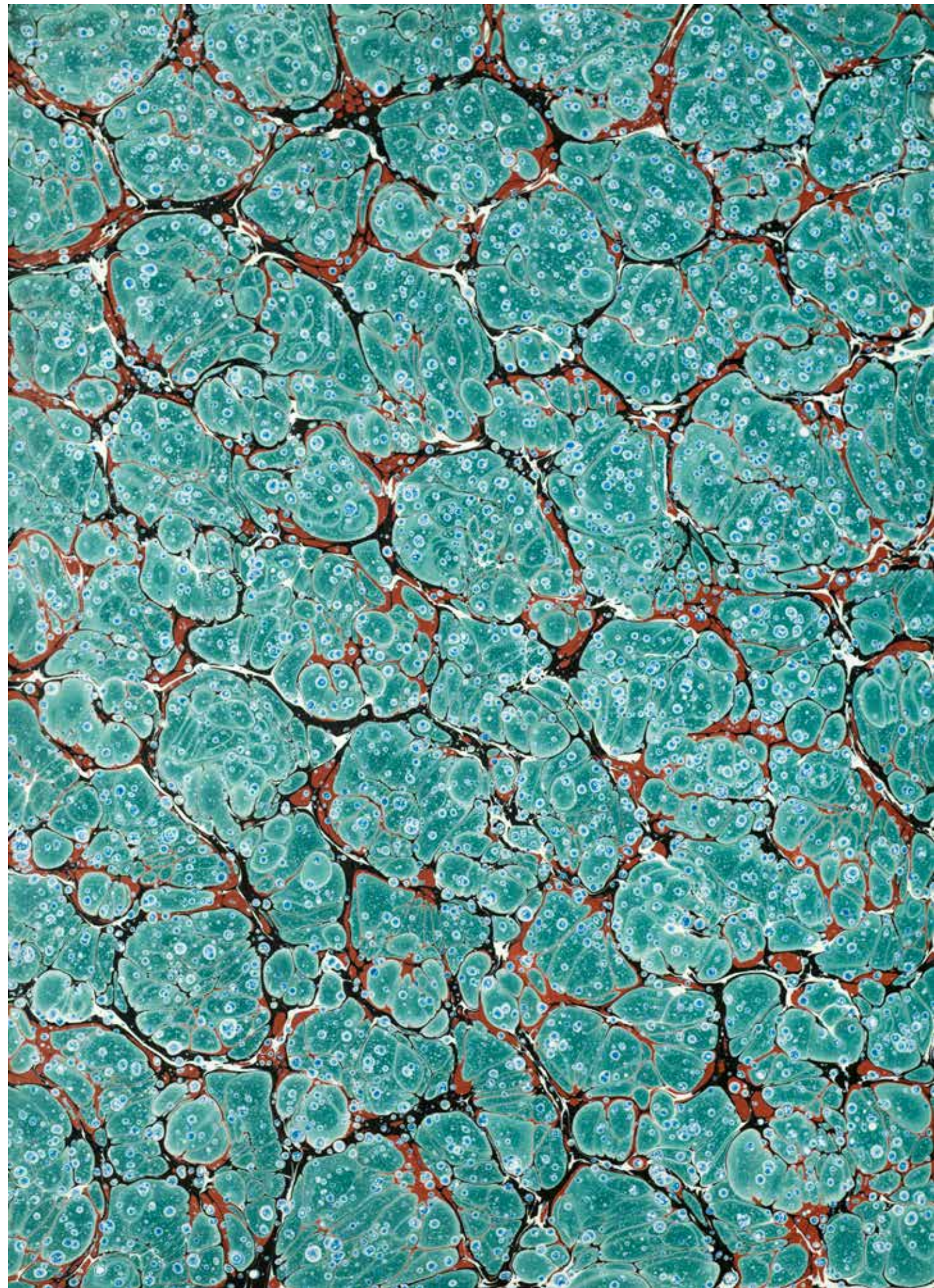
50 x 35 cm Ortanca.

50 x 35 cm Gül.

50 x 70 cm Battal.

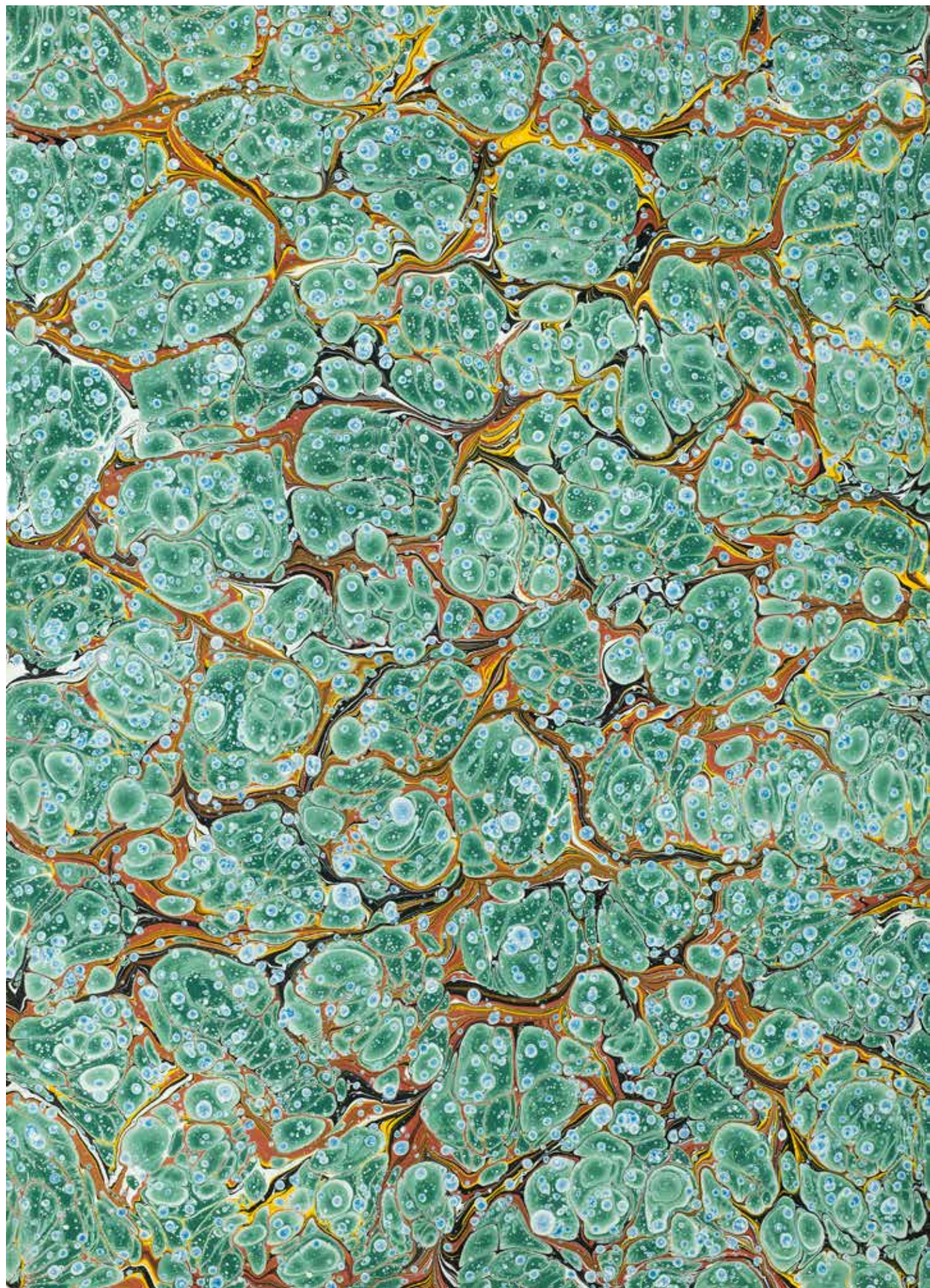
50 x 70 cm Battal.

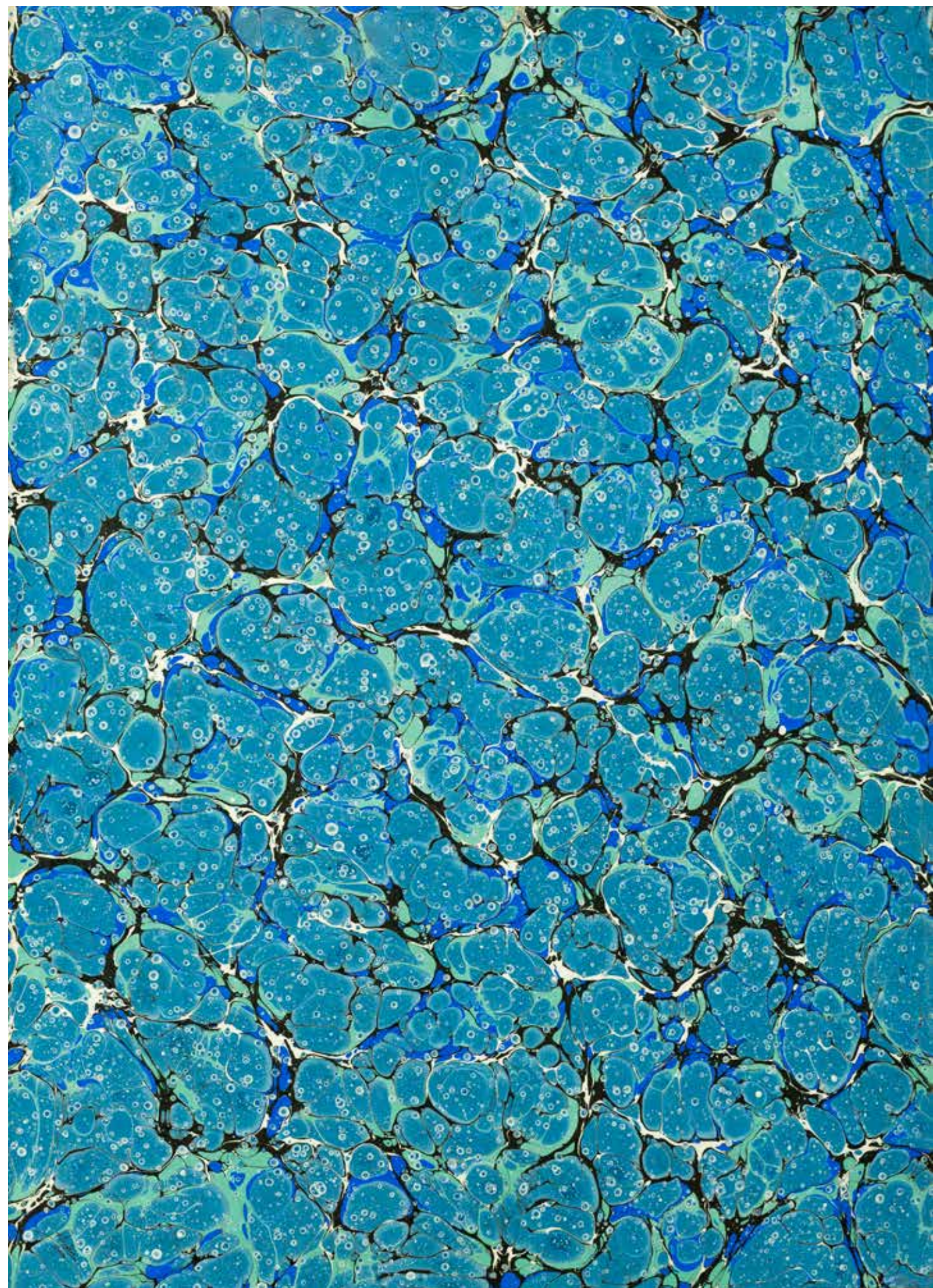
50 x 35 cm Cennet Lâlesi.

50 x 35 cm Lâle.

50 x 70 cm Battal.

50 x 70 cm Battal.

35 x 50 cm Yaban Gülü.

35 x 50 cm Yaban Gülü.

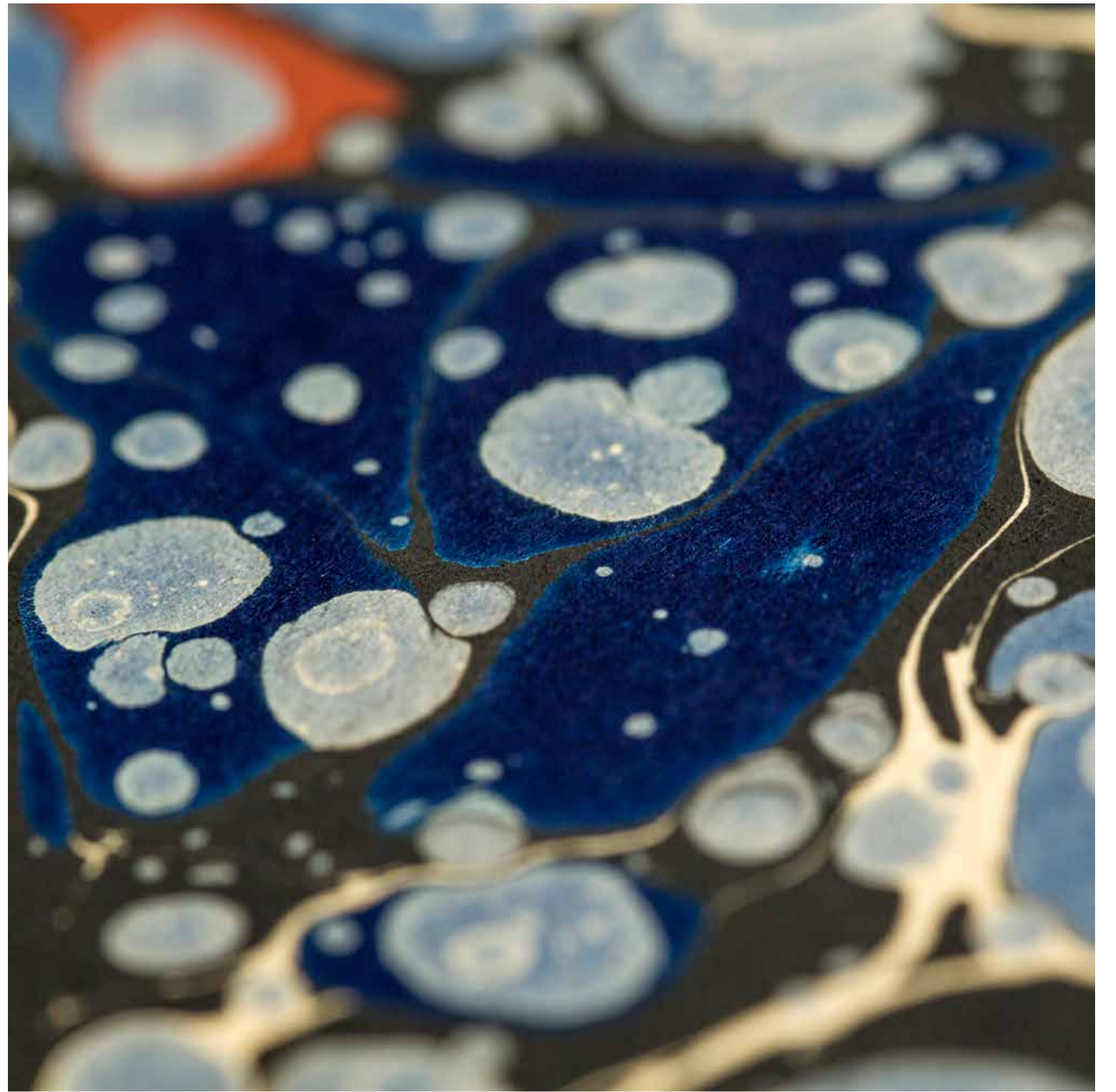
70 x 50 cm Battal.

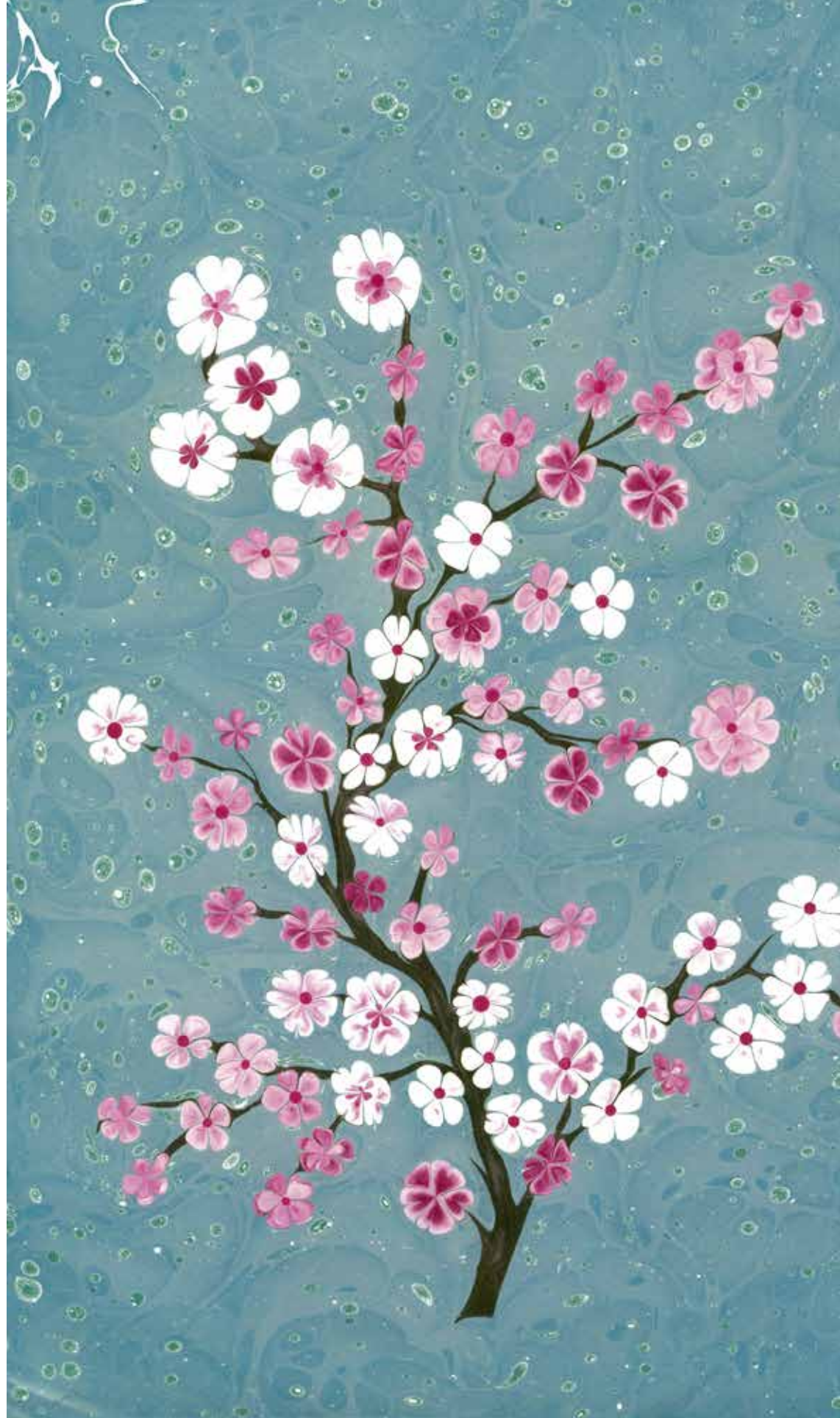
70 x 50 cm Kaplan Gözü.

35 x 50 cm Battal.

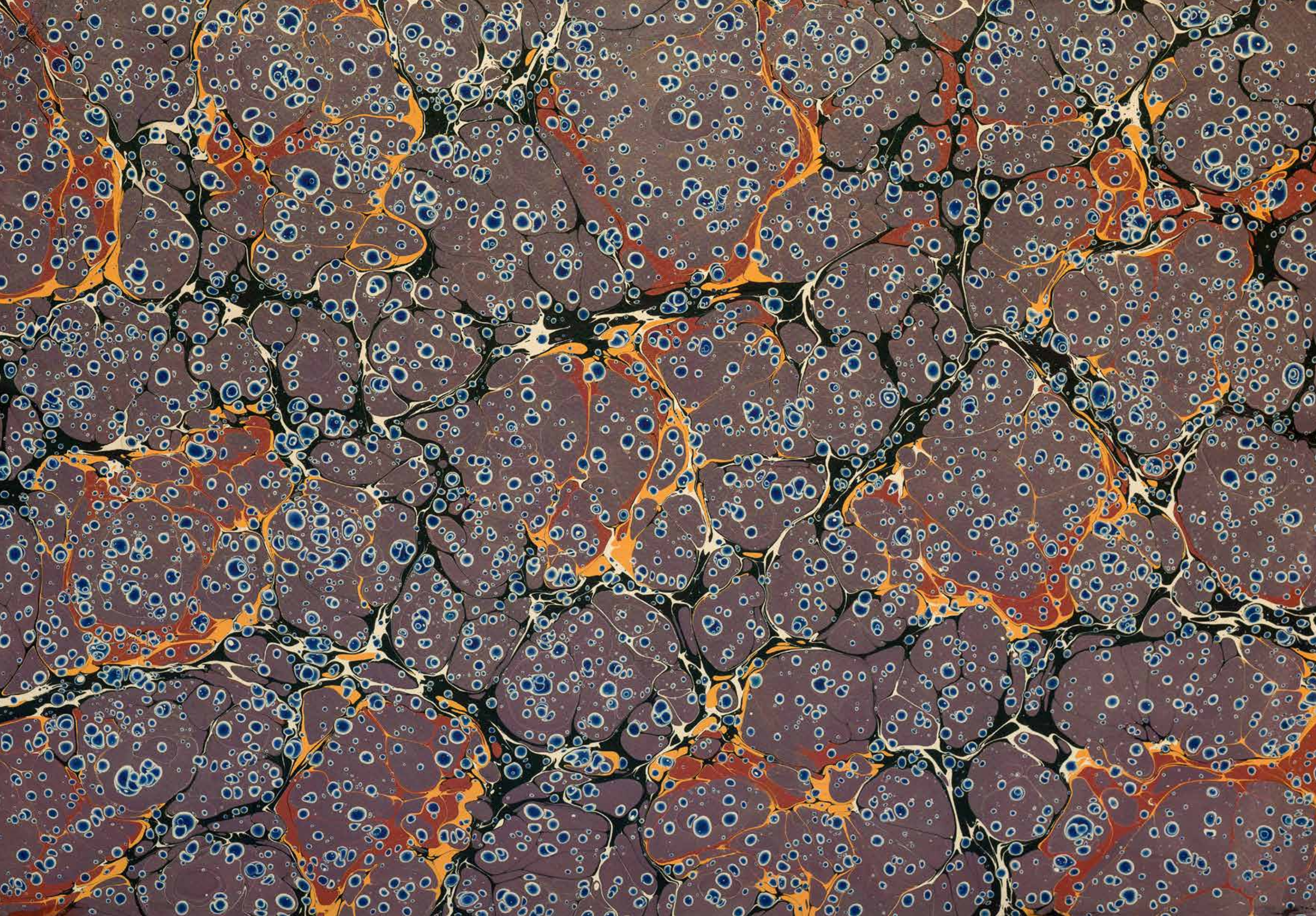
DETAY

50 x 35 cm Kiraz Çiçeği.

50 x 35 cm Küpe Çiçeği.

35 x 50 cm Kaplan Gözü.

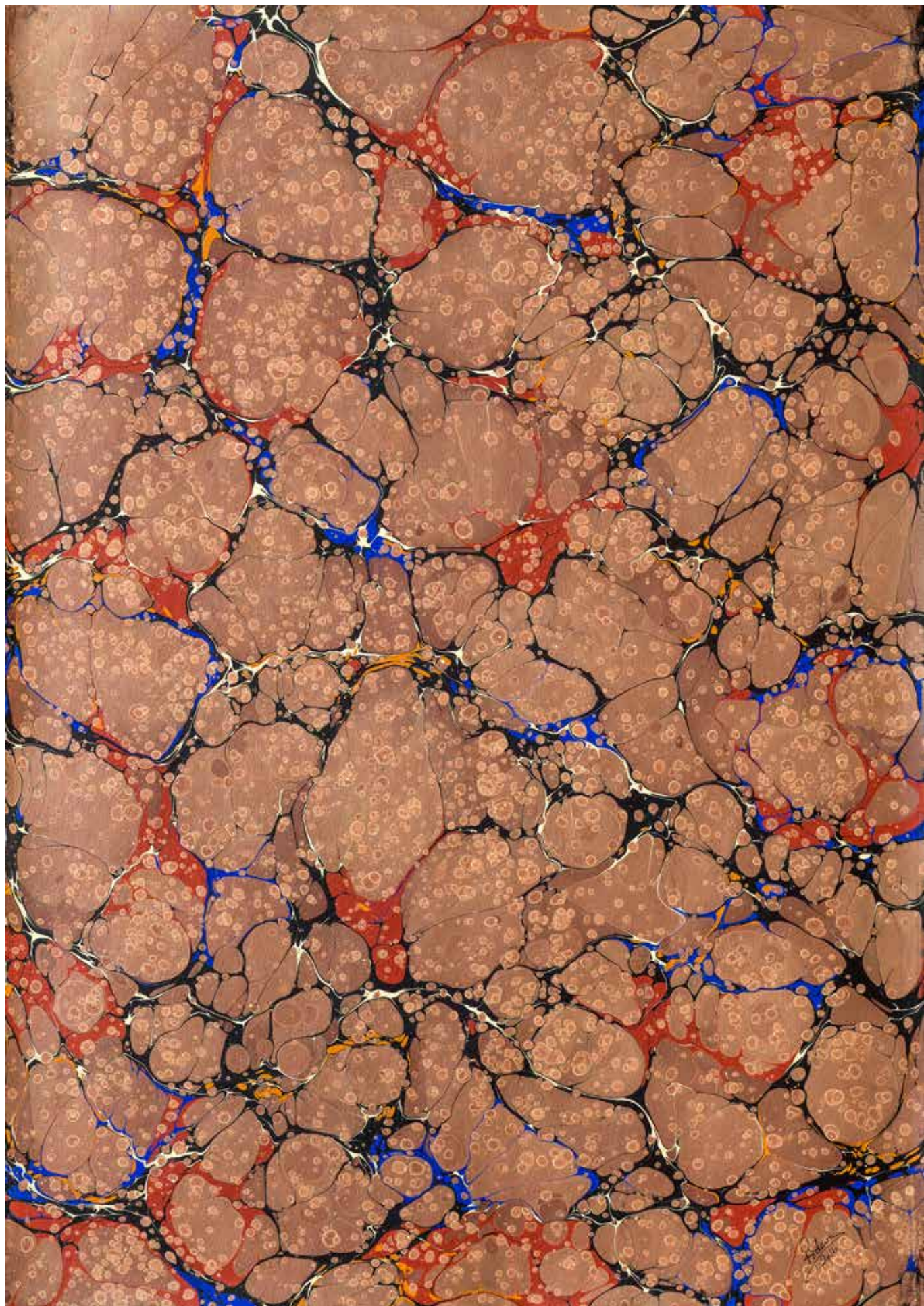
35 x 50 cm Kaplan Gözü.

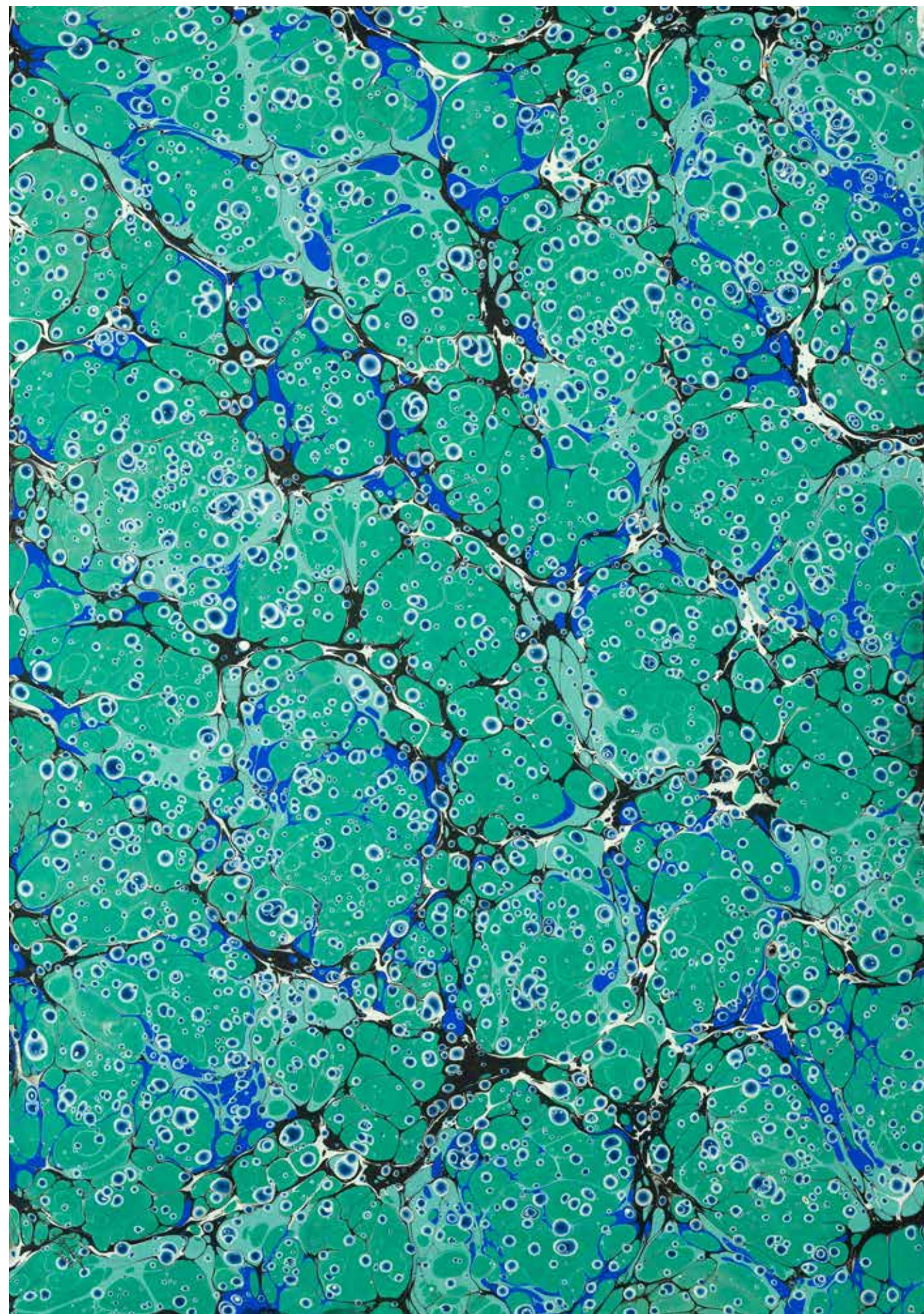
50 x 35 cm Yaban Gülü.

DETAY

50 x 35 cm Battal.

50 x 35 cm Battal.

50 x 35 cm Süsen Çiçeği.

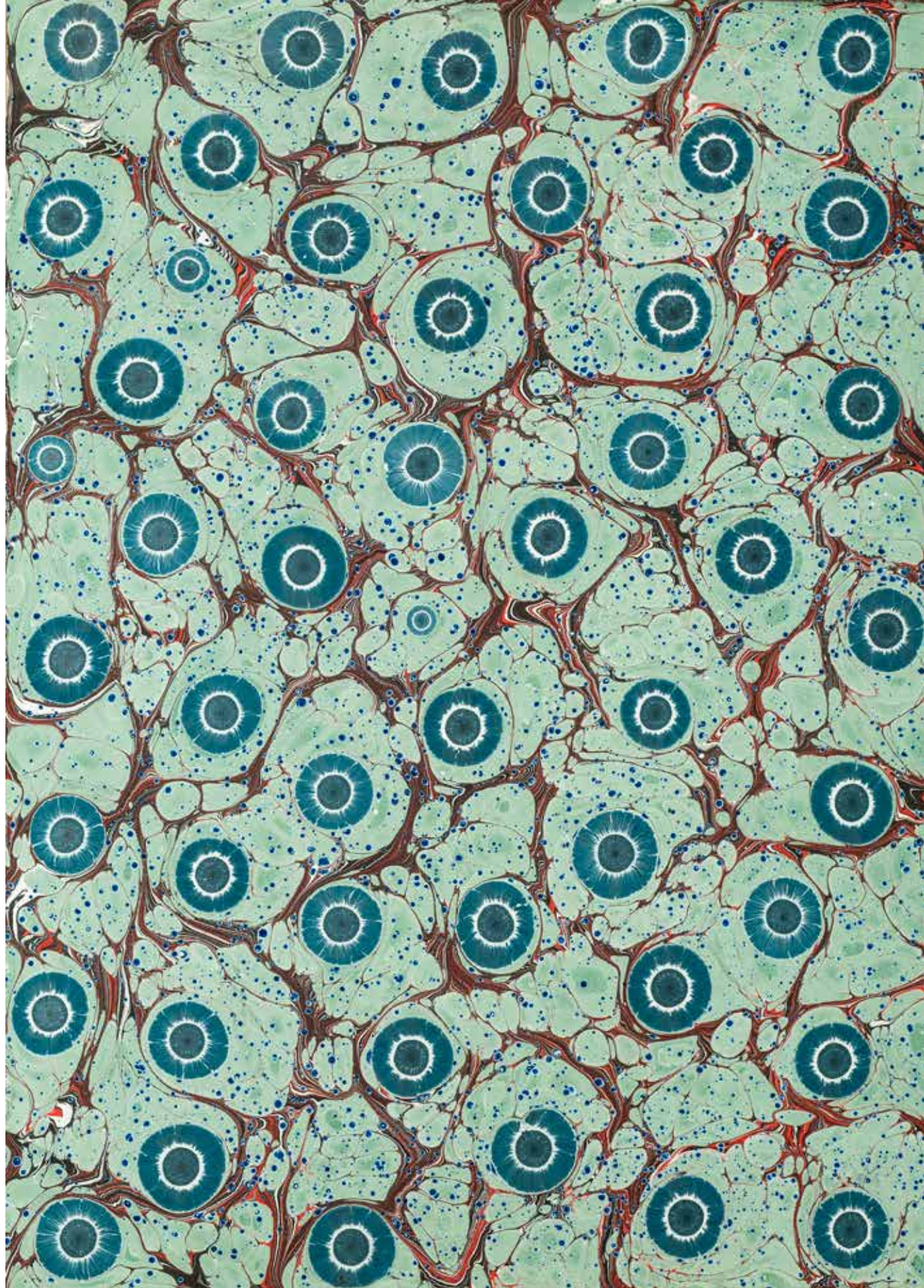
50 x 35 cm Hercai Menekşe.

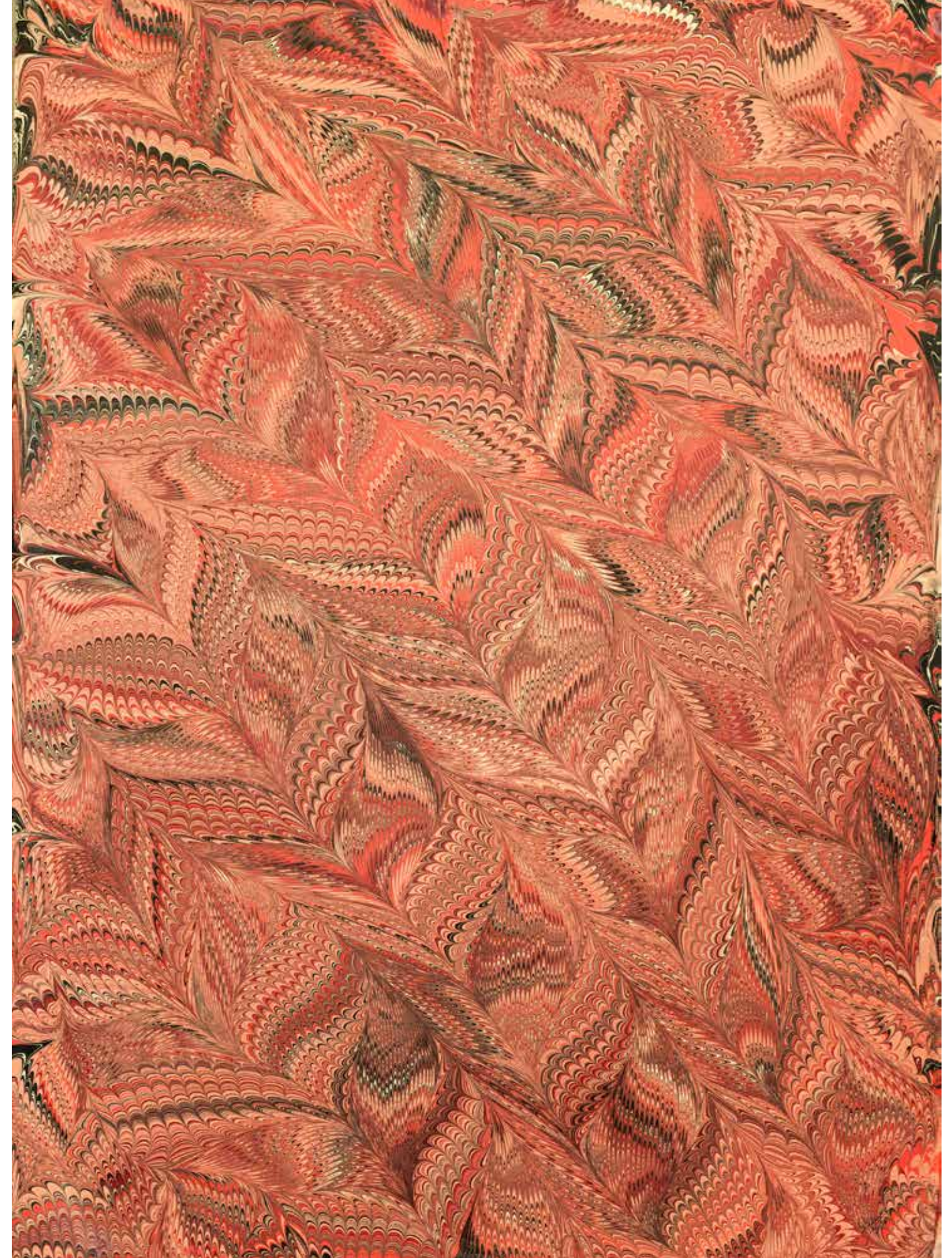
50 x 35 cm Yaban Gülü.

50 x 35 cm Süsen Çiçeği.

50 x 70 cm Kaplan Gözü.

70 x 50 cm Taraklı.

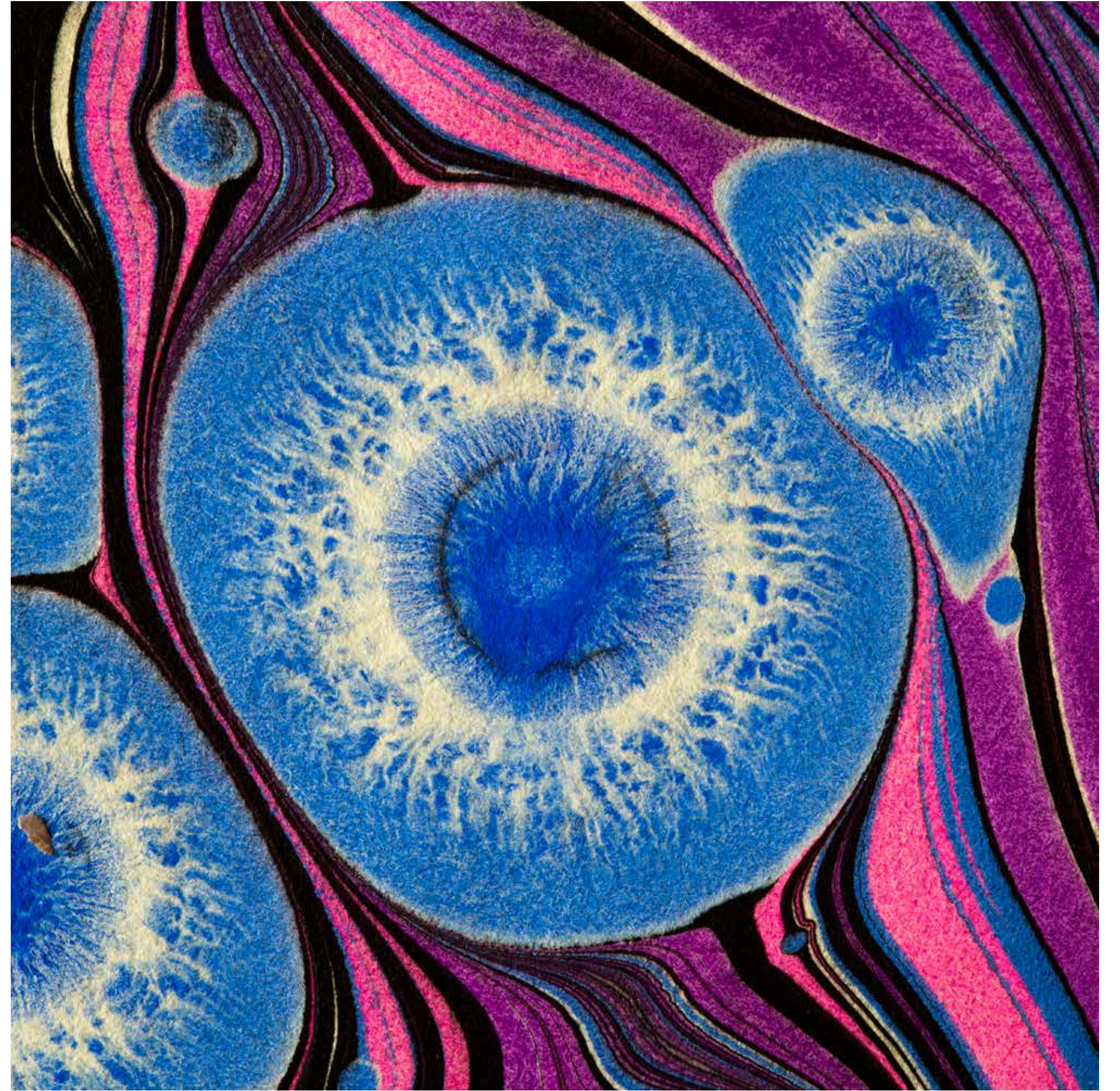
50 x 35 cm Lilyum Çiçeği.

50 x 35 cm Helezon Karanfil.

50 x 35 cm Kaplan Gözü.

DETAY

